

Radu Mihai CRIȘAN
doctor în economie – specializarea Istoria gândirii economice

DA! SUNT REACȚIONAR!

Învierea Neamului întru Mihai Eminescu

(Răspunsul lui Mihai Eminescu la acuzația de reacționarism –
precum și, totdeodată,
DOIMEA CEA DE O FIINȚĂ a testamentului politic eminescian)

I.S.B.N. 978-973-8982-38-3
Editura Criterion Publishing, București, 2007

- Volumul este, *în cadrul prezentului fișier*, tehnoredactat în maniera grafică ce vă permite să-l transformați, extrem de lesnicios, în pagină web (fără însă ca aceasta să vă diminueze, nici câtuși de puțin, posibilitatea publicării sale și pe suport hârtie, ba chiar, dimpotrivă, ușurându-vo);
- Totodată, ***are toate drepturile de multiplicare, traducere, adaptare și răspândire absolut libere (gratuite și neîngrădite)***, atât pentru România cât și pentru fiecare dintre celelalte țări ale lumii.

Motto:

Experiența însă a dovedit că introducerea de forme lipsite de cuprins este departe de a prezenta o compensațiune exactă a sacrificiilor pe cari le cere înființarea [lor], că poporul sărăcește prin risipa de muncă, cu totul disproporționată cu foloasele ce le poate culege din aceste inovațiuni.(;)

Ar trebui în sfârșit să se dea un atac eroic cauzelor cari produc degenerescenta și diminuarea populațiilor, ar trebui ca interesul general să nu ni se pară o utopie, o acțiune zadarnică sau o idee nerealizabilă.

Nepotrivite vor fi fost pentru noi înaintatele forme ale civilizațiunii pripite, introduse ca o plantă exotică pe pământul nostru, dar cu încetul și cu stăruință cultura se va aclimatiza și, din cosmopolită, va deveni națională.

Mihai Eminescu, *Formă și fond*, 11 decembrie 1888, Fântâna Blanduziei, în Mihai Eminescu, *Opere*, vol. XIII, Ediție critică

CINE ESTE MIHAI EMINESCU

Cine este Mihai Eminescu?

„Disprețul pentru *uzurparea* conducerii de puținii care nu s-au ridicat măcar prin inteligența, cultura și munca lor”.

Cine este Mihai Eminescu?

„*Evlavia* pentru timpurile de *cinste*, bărbăție și măsură”.

Cine este Mihai Eminescu?

„*Afirmarea unității românești eterne*, groaza de cotropirea străină, care ucide o conștiință, împiedică o desfășurare, sfarmă un viitor, lasă fără îngrijire un trecut, pentru a da în loc jaf și corupție, oricare ar fi numele cotropitorului, al celui dintâi dintre neamurile de cultură ori a celei din urmă plebi asiatice”.

Nicolae Iorga

Trei extrase din cuvântarea ținută la 16 octombrie 1911, cu prilejul dezvelirii statuii lui Mihai Eminescu în Galați

Găsiți textul integral al cuvântării în volumul: Nicolae Iliu, *Eminescu*, Ediție îngrijită, studiu introductiv, note și bibliografie de Nicolae Iliu, Editura *Junimea*, Iași, 1981, pag. 112, 113

Țara nu mai poate merge cu această organizare favorabilă reputațiilor uzurpate, fără de pericolul de-a înceta să fie țară românească.

Reacție ca încercare a unei reconstrucțiuni istorice anterioare fanariotismului, nu mai e cu putință în România și nu suntem utopiști pentru a cere ceea ce n-ar fi cu putință nici pentru Dumnezeu din ceruri.

În țara noastră e de ajuns dacă se asigură înaintarea meritului și a muncii; e destul atâta, și numai pentru atâta se cere reorganizarea socială.

„**Reacțiune! Reacțiune!** Iată cuvintele magice ce trebuie să ne spulbere în ochii țării, iată acuizarea, pururi reînnoită”¹.

¹ Mihai Eminescu, *Organele de publicitate...*, Timpul, 30 decembrie 1878, în *Opere*, vol. X, Ediție critică întemeiată de Perpessicius, Editura Academiei Române, București, 1989, pag. 162

„Noi declarăm, și aceasta din toată puterea convicțiunii noastre, că suntem *liberali* în toată puterea cuvântului și în tot adevărul său. Toate libertățile înscrise în Constituția noastră le iubim și le sprijinim; departe de-a urmări răsturnarea lor, le-am apăra, din contra, împotriva acelor ce ar voi să se atingă de ele”².

² *ibidem*

„Acea ce nu voim(;) sunt(;) despotismul și opresiunea prin mulțime, radicalismul și demagogia.

Este incapacitatea erijată în titlu de merit, prostia și neștiința brevetate ca titluri de recomandare.

Ceea ce combatem este(;) împresurarea atribuțiilor reciproce ale puterilor statului precum sunt stabilite de Constituție”^{3,4}.

³ Ilustrare: „Cu ocazia formării bugetului pentru anul 1877, Camera a luat inițiativa facerii lui, și aceasta fără nici un drept, căci dreptul este al ministrului; el are să-l elaboreze(;) și să-l aducă în Cameră(;). Dacă în buget ar fi cifre fictive și erori intenționate, cine e răspunzător? Camera?” (*idem*, *Tot în numărul nostru de la 20 decembrie...*, Timpul, 18 ianuarie 1879, în *Opere*, vol. X, pag. 174) „Ea nu poate fi apucată și trasă înaintea judecății de nimenea”, *ibidem*
„Ministerul? Se ascunde dindărătul Camerii și astfel buna-credință în cheltuielile statului rămâne o iluzie”, *ibidem*
„Și toate acestea se acopăr cu fraza că între guvern și Cameră e înțelegere. Apoi să ne ierte: între înțelegere și complicitate e deosebire cât cerul de pământ. Complici sunt toți la comiterea de crime chiar, dar înțelegere cinstită nu se poate numi aceasta”, *ibidem*

⁴ *idem*, *Organele de publicitate...*, Timpul, 30 decembrie 1878, în *Opere*, vol. X, pag. 162

„Dacă acei care proclamă *liberalismul* lor au principii mai liberale decât aceste[a] atunci recunoaștem că suntem rămași înapoi, dar totodată mărturisim că, de câte ori se vor face încercări de a păși peste limitele libertăților și așezămintelor constituționale, noi ne vom face *reacționari*, în adevăratul și binefăcătorul înțeles al cuvântului”⁵.

⁵ *ibidem*, pag. 163

„Ceea ce se numește reacțiune în alte țări e atât de departe de noi și pentru că elementele unei reacțiuni lipsesc – din nefericire(;)”⁶ „o nobilime ereditară și istorică”⁷, bogată și puternică prin maiorate, adică prin dreptul de moștenire al celui dintâi născut; o dinastie asemenea istorică, răsărită din acea nobilime și

identificându-se oarecum cu ea; în fine prerogative politice ereditare, de es[emplu] un Senat compus numai sau aproape [numai] din privilegiați. Această clasă privilegiată ar trebui să lupte sau pentru mântuirea drepturilor ei față de tendințele de uzurpațiune fie din partea altor clase, fie din partea Coroanei (din partea șefului statului n.n.), sau ar trebui să tindă a recâștiga prerogative pierdute.

⁶ idem, *Nu știm de unde și până unde...*, Timpul, 5 ianuarie 1879, în Opere, vol. X, pag. 165

⁷ „Condiția esențială, *sine qua non* a reacțiunii în înțelesul occidental al cuvântului este dinastia moșneană istorică, este aristocrația moșneană istorică. Există într-adevăr, și ar fi o temeritate de a o nega, câțiva puțini coborâtori din familii istorice ale țării, dar oare simplul fapt al descendenței constituie aristocrația ca clasă istorică a țării?“, idem, *Se închină omul totdeauna și-n tot locul?...*, Timpul, 29 noiembrie 1879, în Opere, vol. X, pag. 357

„Pentru ca să existe o reacție în adevăratul înțeles al cuvântului ar trebui să fi existat o tradiție neîntreruptă în clasa reacționară, ar fi trebuit ca această clasă să fie constituită într-un mod propriu. Ar fi trebuit ca puterea ei materială, proprietatea, să fie inalienabilă, ar fi trebuit c-un cuvânt *dreptul* continuu de stăpânire. Dar acest drept nu-l avea nici în timpii cei mai vechi nimenea. Oricare român, fie născut din părinți cu vază, fie din părinți săraci, se putea ridica, fie prin puterea brațului, fie prin aceea a minții, la demnitățile cele mai înalte ale statului și era indiferent, sub domniile pământene, dacă meritul era al unui om din popor sau al unui boier; în acea vreme săracă de bani singura răsplătire pe care statul o putea da și o dădea era un rang, netransmisibil asupra fiilor, dar care îl pune pe purtătorul aceluia rang la adăpostul unor sarcini ale vieții, impuindu-i însă în locul lor datorii destul de grele, datorii în care viața și averea lui erau espuse.

Dar se va zice că în faptă s-au moștenit atât poziția socială cât și averea. Realitatea transmisiunii însă nu trebuie confundată cu dreptul formal al transmisiunii din lumea feudală a Apusului, încât dacă luăm faptului esența sa, dreptul, el rămâne atât de indiferent ca și faptul că un actual bancher a avut un strămoș bancher. Deduce-se-va de aici dreptul exclusiv al strănepotului de a fi el și numai el bancher? Aceasta ar fi o absurditate.

Așadar(;) din istorie rezultă că românii au fost totdeauna [sub domniile pământene] liberi și egali înaintea statului. Pentru fiecare din ei exista puțința de a sui toate treptele sociale și țărănul putea deveni atât de bine vornic mare, precum, viceversa, coborâtorii vornicului puteau redeveni, în lipsă de merite, simpli țărani“, ibidem

Deie-ni-se voie a spune că toate aceste premise(;) nu există la noi.

Clasa privilegiată de mai nainte ajunsese un fel de nobilime de serviciu mai mult decât din naștere, iar despre ereditate nu era nici vorbă. Se-nțelege că existau familii influente și bogate cari mănțineau un fel de ereditate *de facto* a prerogativelor în familie, dar acea ereditate nu exista *de jure*(;).

Cauza pentru care boierimea în țările noastre n-a ajuns niciodată la acea formă strictă și nestrămutată a instituției din alte țări, a fost veșnica neașezare a lucrurilor de la noi din țară, veșnicele schimbări de domnie cari se făceau în urma influențelor polone, ungare și turcești, căci câteștrei marile puteri vecine căutau să absoarbă pe socoteala lor patria noastră, iar aceasta căuta să pareze tendințele lor prin alegerea unui Domn cât se poate de plăcut vecinului aceluia care pentru moment era mai puternic.

Nu tăgăduim că aceasta era o politică de slăbiciune, dar, bună-rea cum era, a prezervat țara de lucrul cel mai rău din toate, de căderea pe mâini străine, și tot politica aceasta a fost cauza neașezării dinăuntru, cauza pentru care nu s-a cristalizat din fierberea vieții istorice un miez statornic al unei nobilimi naționale care să aibă voința și puterea de-a rezista tuturor încercărilor necoapte și costisitoare de înnoire și de prospăială apuseană^{8,9}.

⁸ De-aceea, „a trebuit (de-aceea s-a ajuns n.n.) să se dărâme toate îngrădirile cu cari se încunjurase clasele vechi Români: fie tagme spirituale, fie bresle economice, fie în fine avere imobiliară; a trebuit ca în locul tuturor acestor *prejudicii* din evul mediu, *naționale*, să se puie drept măsurătoare banul *cosmopolit*, pentru a deosebi om de om; a trebuit în fine ca ideile marii Revoluții franțeze să se introducă pe deplin în țara noastră și în organizarea noastră socială pentru ca, în virtutea acelor principii admise și aplaudate de noi, de demagogia mare și mică, să ajungem a ni se impune dinafară, prin străini, legi organice pentru țara noastră proprie; și a trebuit(;) ca prin tractate internaționale să ni se dicteze cu sila lucruri pe care nu ni le-a(;) dictat Baiazid Ilderim, învingătorul creștinătății; a trebuit libera-cugetare să fie cult erijat în public și apărât de guvern și de organele lui în contra unei Biserici ce domnește de-o mie de ani pe pământul nostru; a trebuit ca(;) ultima consecuență a discompunerii spiritului public să fie americanismul, teoria de om și om fără deosebire de rasă, origine și limbă, statul rațional al mizeriei și ambițiilor personale în locul statului național și natural, în locul societății naționale, răsărite pe baze istorice, în locul limbei romanice și a originii traco-latine”, idem, *Trei zile de-a rândul...*, Timpul, 20 februarie 1879, în Opere, vol. X, pag. 191

Stat rațional asupra căruia, dau doar un singur exemplu: „art[icolul] 44 al Tratatului de la Berlin a fost înscris în instrumentul păcii”(idem, *Deosebirea între aceste două declarații...*, Timpul, 1 martie 1879, în Opere, vol. X, pag. 202), deși „Europa cunoaște pe deplin cestiunea evreilor din România”, ibidem

Întrucât „în cazul de față religionea necreștină și rasa străină sunt două lucruri ce se acoper pe deplin, sunt în realitate unul și același lucru”(idem, *Ieri și alaltăieri Camera...*, Timpul, 27 februarie 1879, în Opere, vol. X, pag. 199), iar „acea rasă având imediat tendința de-a pune mâna pe proprietatea nemîșcătoare a românului, iar mediat de a pune mâna pe statul lui, adică pe țara lui”, ibidem

Și-având-o, să se rețină aceasta!, în condițiile în care „pretutindene în Europa evreii emancipați, amestecându-se în cultura țării, au falsificat-o și au corupt-o”(idem, *Vechea imputare...*, Timpul, 19 iunie 1879, în Opere, vol. X, pag. 272); în condițiile în care aici „formează cea nemăsurată populație cu desăvârșire improductivă care trăiește din precupețirea muncii și sănătății românului”(idem, *De când nația...*, Timpul, 24 iunie 1879, în Opere, vol. X, pag. 278); în condițiile în care „evreii fiind clasă de mijloc și legislațiunea liberală fiind [în] exclusiv[itare] în favorul acestei clase, ei vor deveni aici stăpânii privilegiați și românul slugă la jidan”,(idem, *Vechea imputare...*, Timpul, 19 iunie 1879, în Opere, vol. X, pag. 272) Și, deloc în ultimul rând, în condițiile în care-„i vedem aliați cu toți străinii de pe fața Pământului contra țării în care trăiesc și a poporului de pe spatele căruia subzistă”, idem, *Ne e silă...*, Timpul, 1 august 1879, în Opere, vol. X, pag. 307

„Invazie ascunsă și ca după un ordin secret a(;) evreilor la noi, solidaritatea dintre aceștia și evreii din lumea întreagă a cărei dovadă este Alianța [Israelită Universală], *apelul la străini* făcut de evreii preinși pământeni, pericolele economice(;)”..., idem, *În ședința de ieri a Camerei...*, Timpul, 4 octombrie 1879, în Opere, vol. X, pag. 325

„Rămâne dilema intactă, că acei cari au apelat la străini pentru drepturi sunt sau pământeni, cum se pretind, sau străini. Dacă sunt pământeni sunt trădători ce trebuie tratați ca niște oameni care conspiră contra Statului român, dacă sunt străini, mai avem oare să stăm la sfat dacă trebuie să-i admitem sau să-i respingem?”, ibidem

Fiindcă: „A solicita intervenirea diplomatică sau înarmată a străinilor contra țării în care trăiești este un act de înaltă trădare comis împotriva acelei țări.

Alianța solicită pe toate căile această intervenire.

Mii de evrei din țară fac parte din Alianță.

Deci mii de evrei din țară sunt trădători.

În Rusia i-ar aștepta pe asemenea oameni Siberia, în Franța deportarea, în alte locuri închisoarea; la noi însă se bucură de deplină libertate, ne înjură prin presa evreiască cum poftesc și noi îi lăsăm să-și joace caii după cum le e voia și dorința inimii”, idem, *Ne e silă...*, Timpul, 1 august 1879, în Opere, vol. X, pag. 305, 306

„Protegiți înainte de jurisdicțiunea consulară(;), evreii s-au bucurat numai de drepturi timp îndelungat de ani fără a avea nici o altă datorie(;) decât aceea de-a plăti o neînsemnată contribuție la câteva mii de lei vechi, a cărei repartitie rămânea la libera voință a comunităților lor religioase. Dar poziția aceasta privilegiată la adăpost

de toate datoriile, destul de grele pentru clasele vechi ale societății române, căci erau datorii ce se prestau *în natură*, apoi spiritul de exclusivism al rasei evreiești ca atare, abstracție făcând de ritul ei religios, care a fost întotdeauna pe deplin liber în țară la noi, caracteristica lipsă de interes a evreilor pentru tot ce constituie viața noastră națională, sentimentul lor propriu că sunt o rasă străină, numirile desprețuitoare pe cari în limbajul lor vulgar le dau creștinilor în genere, românilor în particular, toate acestea și multe altele încă i-au făcut să rămâie un popor aparte fără nici un fel de aplecare de-a împărtăși vederile noastre naționale. Primiți în școlile noastre în mod cu totul egal cu românii, premiați și distinși dacă învățau bine tocmai acei cari au învățat carte de la noi, în școlile nu întreținute din dările lor, ci din veniturile bunurilor mănăstirești creștine, tocmai elevii școlilor noastre sunt mai aprigi dușmani ai naționalității române, tocmai ei fac parte din Alianța Izraelită, căreia nu-i întru nimic de-a pune cestiunea de existența unui stat format în mod istoric și durând de sute de ani numai dacă nu se vor da drepturi egale la o minoritate de imigranți de-o dată foarte recentă.

Și toată mișcarea aceasta se bazează pe teoria cu desăvârșire neadevărată că există *români izraeliți*, români de confesiune mozaică.

Dar acești «români» vorbesc *românește* în familiile lor? Nu”, idem, *Dacă proiectul majorității...*, Timpul, 7 iulie 1879, în Opere, vol. X, pag. 291

„Nu există români de rit izraelit, pentru că nu există izraeliți cari-n familie să vorbească românește, pentru că nu există (afară de extrem de rare excepții n.n.) izraeliți care să intre în relații de căsătorie cu românii, c-un cuvânt pentru că evreul e evreu, se simte evreu și până-acuma nici n-a voit să fie altceva decât evreu”, ibidem, pag. 291, 292

„Lucrul acesta, această nesolidaritate a evreilor cu popoarele în mijlocul cărora trăiesc, a mers atât de departe încât aceiaș(i) evrei cari erau furnizori ai armatei imperiale rusești erau pe de altă parte furnizori de arme ai turcilor, deși acele arme nu aveau altă destinație decât de a fi descărcate asupra rușilor, adică asupra compatrioților acelor furnizori evrei.

În treacăt mai pomenim și că evreii din țară, în timpul intrării armatelor rusești la noi, au scos cuie din șinele drumurilor de fier pentru a periclita viața soldaților ruși din vagoane, aceasta știind bine că asemenea crime puteau să se descarce asupra țării în care ei trăiesc”, idem, *Ziarele guvernului...*, Timpul, 22 iulie 1879, în Opere, vol. X, pag. 305

„Dacă numărul lor ar fi neînsemnat sau dacă, mare fiind, ar fi asimilabil, atunci cestiunea n-ar fi gravă. Dar a face loc în sânul nostru unei naționalități străine, care se simte străină și constituie prin organizarea ei un stat în stat, ar fi a ne face jertfa unei mistificațiuni, a unei minciuni etnologice. Înțelegem prea bine [că] art. 7 era o piedecă absolută, care oprea încetățenirea chiar a evreilor ce au ferma voință de-a deveni români, înțelegem asemenea că o piedecă absolută, care nu permitea nici o concesie, trebuie înlăturată, cu sau fără art. 44, dar nu înțelegem a declara deodată de români sau de asimilabili o masă de oameni care înafară pretextează a fi română, iar înăuntru continuă a cultiva un dialect barbar, care-n familii nu vorbește românește, care-n creștin și-n român vede un dușman bun de exploatat și nimic mai mult”, idem, *Proiectul majorității...*, Timpul, 7 iulie 1879, în Opere, vol. X, pag. 292

„Puterile n-au decât să trimită o comisie care să meargă din oraș în oraș și să se convingă că nu există nici umbră de român izraelit, afară doar de câteva rare, foarte rare excepții, pe care le-am putea cita anume”, ibidem

„Legile restrictive care-au existat până-acum zece-cincisprezece ani în mai toate statele cele mai civilizate sunt dovezi clare că evreii au fost considerați pretutindeni ca străini neasimilabili, îngăduiți într-adevăr, dar numai îngăduiți. Admiterea evreilor în cetățenia prusiană era până la 1869 foarte strict circumscrisă și cu toate acestea nici această admitere nu era absolută: evreii totuși rămâneau excluși de la posturi cari cer încrederea publică”, ibidem

„O dovadă despre exactitatea cu care diplomația e informată despre starea noastră socială și economică, ne-a dat acum câțiva ani raportul domnului cavalier de Bosizio. Era deci aproape de necrezut ca aceleași persoane cari văd atât de limpede cestiunile zilei să fie în cestiunea evreilor jertfa unei mistificațiuni. Din capul locului n-am crezut-o aceasta; de la început am susținut deci că diplomația europeană cunoaște prea bine stările de lucruri de la noi, că ea nu poate crede fabulele născocite de Alianță despre persecuțiuni *religioase*, că o lume întregă nu poate fi

indusă în eroare de presa evreiască și semievreiască din centrele Europei”, idem, «Fremdenblatt», ziar oficios..., Timpul, 10 iulie 1879, în Opere, vol. X, pag. 295

„Era ușor de-a presupune deci că întreaga cestiune *umanitară-religioasă* pe care presa guvernamentală călărește cu atâta...inteligentă era un moft inventat de Alianța izraelită și că în fond lucrurile corespund cu interese materiale concrete”, ibidem

„Toate gazetele evreiești din cele patru unghiuri ale lumii, cu insolența caracteristică și tradițională a neamului lor pribeag, au aruncat asupra-ne toată murdăria penelor lor nerușinate”, idem, *Trebuie să aibă cineva...*, Timpul, 4 iulie 1879, în Opere, vol. X, pag. 287

„Dacă lucrul s-ar fi mărginit aici, dacă numai sectarii lui Mamona ar fi scuipat asupra-ne, n-am fi avut nimic de zis, am fi lăsat să treacă lucrul neobservat. Orice s-ar zice, între noi și evrei e o deosebire de rasă, care nu ne permite nouă s-avem față cu dânșii în împrejurări de onoare decât despreț și numai despreț. *Noblesse oblige*. Oricât de nenorociți am fi prin împrejurări istorice de diferite naturi, suntem un popor care a știut și va ști, oricând va fi nevoie, să-și plătească cu prisos datoria de sânge, suntem un neam de oameni lipit, prin tradiții, moravuri și limbă, de un petic de pământ, pe care, cu titluri netăgăduite, îl putem numi țara noastră. Între noi prin urmare și un soi de oameni împrăștiați pe toată fața Pământului, a căror patrie sunt târgurile unde dobânda e mai mare, unde specula fără frâu găsește mai puține stavile, unde cuvântul omenie are mai puțin înțeles; între noi și această rasă cosmopolită, care la Viena e vieneză, la Paris pariziană, la Veneția venețiană și pretutindeni evreiască; între o națiune care câștigă pe pământul său ca să trăiască apărându-l cu sângele ei oricând și o corporație lipsită de cel din urmă sentiment de demnitate bărbătească, care trăiește pe tot Pământul ca să câștige, a(i) cărei membri se țin ca stolurile de păsări răpitoare pe urma oștirilor beligerante pentru a strânge avuții din bălțile de sânge; între noi – zicem – și această onorabilă corporație cestiune de onoare nu poate fi cât lumea, și astfel n-am fi avut nimic de zis în privința insolentei presei evreiești dacă n-ar fi găsit răsunset și canal de scurgere la noi, chiar în coloanele foii ministeriale”, ibidem, pag. 287, 288

„Așadar noi românii admitem teoria(;) că într-adevăr evreii sunt un popor, adoptăm chiar că ei sunt cel mai remarcabil popor – din multe puncte de vedere – asemenea că sunt poporul ales al lui Dumnezeu; dar odată admise aceste teorii *ad majorem Dei gloriam* ni se va concede că în asemenea condiții să nu-i privim drept români și să le refuzăm net drepturi cari în *această* țară nu li se cuvin decât *numai* românilor și cari li s-au îngăduit, cu multă imprudență, și străinilor creștini”, idem, *De când a început...*, Timpul, 14 iulie 1879, în Opere, vol. X, pag. 297

„A lua peste picior Tratatul de la Berlin! Dar cine-l ia peste picior? Am călcat sau călcăm noi Tratatul neîndeplinind art. 44 *tale quale*? Spune Tratatul undeva că acea dispoziție e absolut obligatorie pentru noi precum a fost pentru Turcia, este el o îndatorire ce ni se pune sub orice împrejurări? Nu.

Tratatul zice: *Liberă sunt eu Europă de-a-ți recunoaște sau nu independența; țji-o recunosc dacă admiți art. 44, nu țji-o recunosc dacă nu-l admiți.*

Unde(;) obligațiunea absolută de-a îndeplini art. 44 numaidecât și oricum ar propunea-o guvernul?

Neadmițând art. 44, rămânem în poziția în care am fost înaintea războiului, adecă vasali nominali ai Porții, cu deosebirea numai că Poarta însăși nu ne-a pus deloc această condiție, că ea ne-a recunoscut independența din capul locului, încât am rămânea vasali unei Puteri care s-a lepădat de vasalitatea noastră prin două tratate consecutive, prin cel de la San-Stefano și prin cel de la Berlin.

Poziția noastră ar fi așadar o independență reală, nerecunoscută însă de o parte dintre Puteri. Acestea toate fără ca noi să fi călcat Tratatul de la Berlin, căci, neprimind un beneficiu ce ni se acordă sub o condiție ce ni se cere, nu poate zice nimeni că am fi călcat noi tratatul, abstracție făcând de împrejurarea că nici nu îl *putem* călca, de vreme ce, nefiind nici făcut, nici iscălit de noi, el nu poate cuprinde nici îndatoriri, nici drepturi ale noastre proprii.

Astfel stă dar cestiunea din punct de vedere curat rațional și(;) nu e altă primejdie decât ca independența noastră reală să nu fie recunoscută numaidecât”, idem, *Marea majoritate...*, Timpul, 27 iunie 1879, în Opere, vol. X, pag. 281, 282

„Abia de e nevoie a adăuga că independența este un fapt care există recunoscut sau nerecunoscut fiind. În alte timpuri independența și recunoașterea regalității legitime atârna de confirmarea Papei; asta nu i-a oprit pe principii necatolici de-a exista ca atari și de-a fi într-adevăr independenți și fără binecuvântarea specială a Sanctității Sale”, *ibidem*, pag. 282

De altfel, „Puterile europene au recunoscut înșile că pretențiile evreilor în România sunt *neîndreptățite*. Austria și Rusia au încheiat deja tractate în acest senz cu România, cine nu le va încheia tot *astfel* poate să ne scutească cu dragostea”. (*idem*, *Timpul reproduce...*, Curierul de Iași, 5 decembrie 1876, în Opere, vol. IX, Ediție critică întemeiată de Perpessicius, Ed. cit., 1980, pag. 281) „Pentru români, egala îndreptățire a 600.000 de lipitori și precupeți este(;) o cestiune de moarte și viață, și poporul nostru cred c-ar prefera moartea repede prin sabie decât moartea lentă prin *vitriol*.

Concedem că între acești 600.000 va fi unul la sută care să producă ceva prin sine și să ție la țară și la popor, dar când în țară avem 700.000 de lucrători cari produc, țărani, nu-nțelegem alături cu aceștia 600.000 de speculanți ai produselor, încât fiecare evreu să trăiască din precupețirea muncii unui *singur* țaran român. Drepturile dumnealor civile și publice nu-nsemnează decât dreptul de a exploata poporul nostru în bună voie. Plece 99 de procente în America, ca să-și câștige acolo prin muncă productivă pâinea de toate zilele și atunci cu cei ce vor rămânea ne vom împăca ușor, dar pân-atunci să mai fie încă șapte alianțe, ca cea universală, care să conspire cu *ușile închise* în contra nației românești, noi vom ști să li arătăm totdeauna lungul nasului, căci nu ne spăriem nici de înjurăturile presei jidovești, nici de declamațiile oratorilor idealști pe câtă vreme e vorba de existența poporului nostru. Dacă voiesc să ne cucerească, n-au decât s-o facă...fățîș, ca toate națiile, cu arma-n mână. Dar cu tertipuri și apucături nu merge deocamdată. În numărul în care sunt la noi evreii rămân *străini de rit necreștin*, ce nu se pot nici contopi cu poporul nostru, nici pot pretinde mai mult decât de a fi suferiți, și ne pare că n-au nici o cauză de a se plânge de toleranța noastră. Dacă gustul li-e numaidecât după drepturi egale, conform «contractului social», iată, Austria-i aproape, apoi Germania, Anglia, Franța, Italia, cine-i oprește de a merge cu drumul de fier unde li vine la îndemână, ca să se bucure de toate drepturile posibile?

Putem spune cu drept cuvânt și tare: că poziția evreilor, în țările în cari nu se bucură de egalitate e cu mult mai bună decât acolo unde ei se bucură de ea; de aceea geme Rusia de ei, de aceea ne-au inundat pe noi. Oriunde e teren pentru neagra speculațiune, evreul e-acasă, iar vaietele și plângerile contra persecuțiunii sunt mofturi cari să acopere de mai nainte modul neomenos în care sug țările pe care au căzut ca lăcusta.

Că sunt și evrei ce merită egala îndreptățire – cine o contestă? Dar noi nu suntem Sabaot care voia, pentr-*un* drept, să cruțe Sodoma, nu putem, pentru numărul mărginit de evrei folositori țării, să dăm depline drepturi sutelor de mii de venetici neproductivi, care-n ultima linie trăiesc din precupețirea muncii, ba a vieții poporului nostru”, *ibidem*

„O seminție care câștigă toate drepturile fără sacrificii și muncă e cea evreiască. La orice popor drepturile publice și [cele] private au fost rezultatul unei munci seculare și a unor sacrificii însemnate. Dacă exista aristocrația, cu prerogative deosebite, acestea erau compenzația muncii războinice; dacă țărani, cari pretutindeni au fost aserviți, au izbutit în urmă a se vedea stăpâni pe bucățile lor de pământ, aceasta a fost oarecum răsplata pentru că în vremuri trecute ei singuri au purtat povara instituțiilor; dacă partera clerică s-a bucurat de prerogative, ea a și împlinit o sarcină de cultură, pe care, în împrejurările date ale evului mediu, nu le putea îndeplini o clasă de raționaliști.

Clerul a dezbătut popoarele nouă ale Europei din mreșile unor credințe și obiceiuri în cari puterea fizică juca cel întâi rol, căci dovedit este că atât zeul suprem al germanilor ca și cel al celților și al slavilor a fost un Dumnezeu al războiului, al sângiurilor, un Dumnezeu al puterii brute. Îmblânzirea treptată a lumii nouă este un netăgăduit merit al religiei creștine; afară de aceea ea a mai fost și păstrătorul cultului antic.

Ce servicii au adus omenirii îndărătnicul și egoistul neam evreiesc? Ocupându-se pretutindeni numai cu traficea muncii streine, alegându-și de patrie

numai țările acele unde prin deosebite împrejurări s-a încuibat corupție,(;) evreul trece din Germania în Polonia, din Polonia în Rusia, din Austria în România și Turcia, fiind pretutindeni semnul sigur, simptomul unei boli sociale, a unei crize în viața poporului, care, ca în Polonia, se sfârșește câteodată cu moartea naționalității.

Dar oare în ce constă corupția socială, acest element care-l atrage pe evreu c-o putere elementară? Ea consistă în desprețul *muncii*, care cu toate acestea e singura creatoare a tuturor drepturilor. Când munca unei clase într-un popor nu mai ecuivalează drepturile de care ea se bucură, atunci acea clasă e coruptă, atunci ea trăiește din traficul unei munci străine, atunci ea samănă cu evreul, care nicăiri nu face altceva decât precupețește lucrul străin”, idem, *Evreii și Conferința*, Curierul de Iași, 9 ianuarie 1877, în Opere, vol. IX, pag. 299, 300

„Revenim la evrei și-i întrebăm – nu de ce spun minciuni prin gazetele străine, căci minciuna este spiritul negrei speculații – ci[:] de se plâng?

În Austro-Ungaria ei au toate drepturile posibile și imposibile, de ce vin la noi? În Rusia sunt egali cu rușii – de ce vin la noi? În Turcia le zâmbește egala îndreptățire – ce caută la noi? Au n-au știut ei sub ce *condiții numai* pot trece în România? Au n-au știut că în această țară nu pot fi decât cel mult suferiți, că această țară, din nefericire pân-acum locul de luptă între roirile Răsăritului și așezările Apusului, a ajuns să răsuflă și că e sătulă de stăpâni pentru a nu mai voi stăpâni evrei?

Ni pare rău de acei puțini evrei cari, prin valoarea lor personală, merită a forma o excepție, dar restul...? Prin ce muncă sau sacrificii și-a[u] câștigat dreptul de a aspira la egalitate cu cetățenii statului român? Ei au luptat cu turcii, tatarii, polonii și ungurii? Lor li-au pus turcii, când au înfrânt tractatele vechi, capul în poale? Prin munca lor s-a ridicat vaza acestei țări, s-a dezgropat din învăluirile trecutului această limbă? Prin unul din ei și-a câștigat neamul românesc un loc sub soare? De când rachiul este un element de civilizație?”, ibidem, pag. 300

„Prin legea monopolului băuturilor spirtoase s-a hotărât ca numai alegători în comună să poată fi cârciumari la țară. Cu drept cuvânt. Ce garanții poate da o venitură, un nimene, un sudit cezaro-crăiesc că băuturile nu vor fi falsificate, cum și sunt, deci stricătioase sănătății. Deja deputații țărani din adunarea adhoc s-au plâns prin memoriul lor că acești oameni li otrăvesc băuturile, prefăcând zilele de odihnă legiuită în zilele de omorâre lentă și sigură.

Astăzi, când un prefect oprește de la acest trafic pe un evreu, Pesther-Lloyd, organ redactat de evrei și după el Journal des Débats (item) descriu scene sălbatice din Turkestan ca petrecându-se în România. Fie liniștiți. Un fir de păr din capul suditului chezaro-crăiesc n-a fost atins de nimeni, nici averea lui mistuită de mânele populației românești.

Un agent al guvernului unguresc zvârle dintr-o școală zidită de români băncile afară, esmite pe învățător și pe preot, își bate joc de un sat de grănițeri cari depurarea au luptat pentru Casa de Austria, căroro Maria Terezia le-a cusut cu mâna ei proprie o flamură cu inscripția *Virtus romana rediviva*, - făcut-au caz presa austriecească de aceasta? Nici vorbă. Dar un prefect din România cutează de a opri pe un evreu de a vinde băuturi spirtoase într-un sat? Persecuție, pradă, nelegiuire”, ibidem

„Se-nțelege. Punând mâna pe presa europeană, care în genere nu mai are de țintă lumina, ci escitarea urelor între clase și popoare, ușor li-e să spună orice minciună patentă. Publicul cafenelelor, blazat de ipercultura europeană și setos de noutăți de senzație, găsește plăcere în citirea monstruozițiilor ce se vor fi petrecând în România. Evreii fac din jurnalistică europeană ceea ce au făcut din băuturile spirtoase la noi – otravă. Ei au încercat a otrăvi și literatura germană cu acele scieri pe cari oamenii c-un simțământ mai firesc le numesc francezo-ebraice, ei au introdus ușurința pariziană în discuțiile cele mai grave, veninul în relațiile sociale; în Austro-Ungaria sumuță popor contra popor, în Germania confesie contra confesie și ginte contra ginte. Evreul care redigează Pesther-Lloyd și sumuță pe maghiari contra germanilor și a celorlalte naționalități este acelaș care prin Neue freie Presse sumuță pe germani contra maghiarilor. În toate țările țin cu cel tare, niciodată cu cel apăsător, și se unesc cu acela întru traficul și exploatarea puterilor pozitive ale poporului”, ibidem, pag. 300, 301

„Prigoniți n-au fost la noi evreii niciodată. Restricțiuni juridice au existat pentru ei totdeauna, dar nu din cauza religiei. Ștefan-Vodă cel Mare întărește câtorva evrei, veniți din Polonia, libertatea confesiei, dreptul de a-și clădi sinagoge, un drept pe care turcii, așa-numiții noștri suverani, cari pe la 1560 au început să ne calce tractatele nu l-au avut niciodată, deși religia mozaică e pentru spiritul ascetic și îngăduitor al religiei creștine tot atâta de străină ca și cea mahometană. Afară de aceea aveau dreptul liberei negustorii cu manufacturi străine, – dar aceea se mărginea totul și așa ar fi trebuit să rămâie. Meseriași și proprietari nu puteau fi, căci proprietatea emana de la domnie și era strâns legată cu contribuția de sânge, la care nimeni nu i-a poftit, nimene nicicând, și de la care, chiar când îi poștești, știu a se sustrage, făcându-se sudiți austriecești, deși sunt născuți în România din supuși rusești și n-au văzut Austria cu ochii”, *ibidem*, pag. 301

„C-un cuvânt evreul nu merită drepturi nicăiri în Europa, pentru că nu muncește; iar traficul și scumpirea artificială a mijloacelor de trai nu este muncă, și aproape numai într-aceasta consistă a evreului. Evreul nu cere, ca clasa de mijloc din secolul al XVII-lea, libertatea muncii productive, ci libertatea traficului. El e vecinic consumator, niciodată producător și desigur că numai cu foarte rară excepție se va găsi într-adevăr câte un evreu care să producă. Dacă e meseriaș, e superficial, lucrează numai pentru ochi. De aceea chiar la noi, unde împrejurările ar trebui să-i silească la muncă, vom găsi că ei reprezintă meseria superficială. Cel mai solid meseriaș e și aici în țară românul sau germanul sau cehul, niciodată evreul. El reprezintă concurența nesănătoasă a muncii rele, superficiale, cu munca dreaptă și temeinică. *Ieftin și rău* e deviza evreului până ce ruinează pe lucrătorul creștin, *scump și rău* e deviza lui când rămâne stăpânul pieții”, *ibidem*

„Drept că înmulțirea evreilor în țările noastre a mers mână în mână cu reformele în sens liberal, că acestea au ajutat înmulțirea furnicarilor. Deja *Regulamentul Organic*, care a pus ciocoimea alături cu boierii vechi, dându-i o egalitate de drepturi pe care n-o merita, a făcut ca fiecare din acești noi aristocrați cari fugeau de muncă și aspirau la slujbușoare să aibă câte un asociat jidan sub formă de orândariu pe peticuțele lor de moșii; tot acel regulament a desființat de jure breslele, aceste clase puternice și bine constituite de meseriași. În urmă alte reforme, și mai liberale, au deschis ușa funcțiilor statului, înmulțite la infinit, tuturor feciorilor de popă și de negustori cari nu reprezentau nici avere, nici inteligență și cari găseau mai comod a trăi din funcții plătite de stat și de comune decât din munca lor proprie, din îndeletnicirea cu meșteșugul părinților lor. Astfel s-au înmulțit rușinea de muncă și proletariatul condeului, această clasă vecinic nenorocită, condamnată la celibat și la mizerie, luptând prin ură, intrigi, calomnii și viclesug pentru pâinea amară a bugetului și înecând c-o rară obrăznicie orice muncă spirituală adevărată, orice merit adevărat”, *ibidem*

„Dar ce să mai vorbim asupra acestei materii? Prin pripirea celor crescuți de mici copii la Paris ni s-au îngreuiat preste măsură lupta pentru existență, libertățile nu sunt decât tot atâtea forme de nelibertăți, căci liber nu e decât omul ce trăiește din munca productivă a (;) sa(;). Numai acela e în stare de a aproba binele unde-l vede și munca temeinică.

Dar cei cari își fac din ponegrirea meritului, din calomnie și intrigă o meserie pentru a trăi de pe-o zi pe alta, aceia, chiar recunoscând adevărul în fundul sufletului lor, căci acesta li se impune, se vor feri de a-l spune, ba vor reprezenta chiar contrariul.

E prea firesc ca în țara reputațiilor uzurpate, a jurnaliștilor fără carte, administratorilor fără știință, profesorilor fără elevi, academicienilor etc., într-o țară unde aproape toți reprezintă numai forma goală a culturii, nicidecum cuprinsul, evreii, cari samănă în superficialitatea muncii cu generația actuală din România, călărind pe fraze umanitare și egalitare(;) să ceară drepturi egale cu noi”, *ibidem*, pag. 301, 302

„Cine știe cât de departe suntem de-a urâ pe evrei – și aceasta o poate pricepe orice om cu privirea clară – acela va vedea că în toate măsurile noastre restrictive numai dreapta judecată și instinctul de conservare au jucat singure rolul principal.

Domnia fanarioților a putrezit clasele noastre sociale; aristocrația noastră, din războinică și mândră ce era, a fost devenit în cea mai mare parte servilă,

încrucișându-se cu stârpitura grecului modern, care e tot atât de șiret, dar mai corupt decât evreul de rând. Prin urmare clasa înaltă a societății noastre, care luase de la grecul constantinopolitan toată lenea, tot bizantinismul, se lasă ușor înădușită de cicoimea ei, de foastele ei slugi, cari, fără nici o muncă meritoasă pentru societate, se urcă repede în locul vechei aristocrații, ce dedese așa de tare îndărăt. Se va găsi că lenea este caracteristică românului «ridicat», pentru că s-au și ridicat din clase leneșe, din privilegiați mici. Rămânea deci o singură clasă muncitoare, din a cărei exploatare trebuia să trăiască toată societatea română – țăranul. Dar chiar exploatarea directă era o muncă prea grea pentru aristocrația foștilor cafegii și ciubbucii, de aceea și-au introdus pretutindeni câte-un asociat activ chezaro-crăiesc – câte-un evreu. Același proces se repetează însă. Precum cicoimea a alungat pe boierii vechi din locul lor, tot astfel evreii, având numai dreptul de a cumpăra bunuri imobile la țară, ar lua în mâni proprietatea de mijloc, ai cărei arendași sunt deja astăzi, iar neamul românesc ar ajunge cu desăvârșire proletar”, *ibidem*, pag. 302

„Pericolul nu este în împrejurarea că evreii ar acapara toată proprietatea, ci într-aceea că ei *nu sunt – nu pot fi români*, precum în genere nu sunt nici pot fi germani, engleji, franțuji, italieni. De ce să ne înșelăm de bună voie, arătând că înlăuntrul altor nații ei au ajuns la cutare sau cutare grad de cultură? Nu vedem azi că simțământul de rasă e mai puternic în ei decât patriotismul, decât iubirea pentru nația în mijlocul căreia trăiesc?

Nu-i vedem formând prin *alianța izraelită* o internațională curat ebraică, după a noastră părere mai periculoasă, pentru ca mai mincinoasă, decât cea a lucrătorilor sau aceea a iezuiților? Căci aceste două din urmă reprezintă un ideal – fals ideal la amândoi, dar având fiecare partea sa eternă, dragă omenirei”, *ibidem*

„Cea dintâi se bazează pe sfințenia muncii, pe convingerea cu totul dreaptă că munca temeinică este singura îndreptățire pe acest Pământ; dar pe de altă parte același ideal nu recunoaște capitalizarea muncii și înnobilarea ei sub forma artei, a literaturii, a științei, cari fără acea capitalizare n-ar fi cu puțință. Dacă libertatea muncii productive este motorul societății, sâmburele care-i dă consistență este capitalul. Împăcarea între muncă și capital va fi poate grea, este poate chiar cu neputință; dar tendința ca atare rămâne în sine ideală, conformă cu religia creștină în partea ei etică. – Iezuitismul pe de altă parte consistă iarăși pe-o raționare parte dreaptă, [parte] falsă. Întemeindu-se pe teoria, subînțeleasă tacite, foarte pesimistă, că partea cea mai mare a oamenilor nu știe a face o întrebuițare dreaptă de puținele dramuri de crieri cu cari i-a înzestrat natura, că acea parte, lăsată în voia liberă a instinctelor sale, e roabă pântecului și unealtă în mâinile șarlatanilor de tot soiul, care știu să-i lingusească patimile rele, iezuitismul a încercat a ține clasele de jos într-un binefăcător semiîntuner, puindu-și drept țintă – nu cultivarea minții, căci desperase a scoate trandafiri dintr-o buruiană rea și menită orbirei – ci caracterul prin credințe metafizice. De aceea se va găsi preste tot că popoarele catolice sunt mai vesele și mai frumoase decât cele protestante, tocmai pentru că această Biserică a abstras de la cultura minții și a avut în vedere numai îmblânzirea, înfrumusețarea simțimentelor prin muzică, sculptură, arhitectură, zugrăvie și prin credințe care se sustrăgeau prin sfințenia lor de la orice controversă. Dar pe de altă parte aceeași școală era firește prigonitoarea aristocrației spiritului, a acelor oameni seculari la cari caracterul, oricare ar fi fost, rămânea cu totul neutralizat de enorma cantitate a creierului și cari vedeau toate lucrurile lumii în deplina lor claritate. Catholicismul n-a avut talentul de a-și asocia pe acești oameni – de aceea este și azi încălcat de o droaie de homunculi cari, bazându-se pe acele autorități persecutate de Biserică, o persecută azi pe ea. Și într-aceasta a consistat partea falsă a ceea ce am numit iezuitism, pentru a caracteriza tendința politică a Bisericei”, *ibidem*, pag. 302, 303

„Dar ce reprezintă «alianța izraelită» cu filialele ei din America, Anglia, Austro-Ungaria, Franța, Italia, România? Se pretinde că, fiind evreii pretutindene oprimați, această alianță are drept scop să-i scape de opresiune.

Să vedem ce grozav de oprimați sunt la noi.

Comerț și capitalii în mâinile lor, proprietatea fonciară urbană în cea mai mare parte în mâinile lor, arenzile de moșii în Moldova item, pe sub mână tot debitul tutunului și a(l) băuturilor spirtoase, negoț de import și export, c-un cuvânt toate arteriile vieții economice cari se bazează pe speculă? În ce consistă grozava opresiune

de care se plâng? Și, dacă se plâng, de ce nu aleg alte terenuri decât România, alte țări unde sunt egali în toate cu cetățenii statului? De ce nu Austria, Franța, Germania ș.a.?

De ce? Pentru că nu există opresiune, pentru că nu există persecuție, – iar drepturile câte nu le au, nici nu le merită.

Ei singuri, cu totul deosebiți și având tendențe deosebite de popor, vorbind în familia limba germană, abonați la ziare dușmane nouă și hrănind împotriva noastră un spirit dușmănesc și cuceritor, ei(;) nu compensează întru nimic munca poporului care-i susține. Apoi sunt totdeauna o armă a străinilor în contra noastră. Până și ungarii – care numa-n gropi nu dau de cumiști – își închipuiau într-un rând o stăpânire a Moldovei prin evrei și ceangăi, pentru că știau că evreul s-ar asocia cu oricine împotriva poporului românesc”, *ibidem*, pag. 303

„Și astăzi, când poate existența noastră e în joc, când ni se dispută drepturi seculare, emanate din capitulațiile luminaților Domni ai acestor țări, tot ei și prin uneltirea «alianțelor» ni îngreuiază poziția, trecând peste capetele noastre, cerând drepturi de la străini, de la dușmanii noștri chiar.

Știu dumnealor ce i-ar aștepta în Germania pentr-o asemenea faptă, pentru gravura din Monde illustré, pentru articolul mincinos din Pesther-Lloyd, pentru apelările la străini în trebile interne ale țării? Munca silnică sau închisoarea.

De aceea vom rezuma judecata în forma unui fetva al Șeicului-ül-Islam zicând: Legea zice că cine conspiră cu străinii în contra instituțiilor țării și a poporului în mijlocul căruia trăiește este un trădător.

Merită un trădător drepturi?

NU”, *ibidem*, pag. 303

„Sub titlul *Închipuitele persecuțiuni în contra evreilor* «Românul» publică două adrese, una a delegaților societății *Românizarea*, alta semnată de vro 20 de persoane, prin cari se desmint știrile aduse de ziarele străine.

Pentru noi cea dentâi e mai importantă, căci ne arată singura cale pe cari evreii vor putea s-ajungă la egalitate cu cetățenii statului român. Numai vorbind în familie limba românească, numai încrucișându-se prin căsătorii interconfesionale cu românii vor putea deveni cu vremea ajutători întru purtarea sarcinii de cultură a țării românești, numai atunci vor intra în conmembrațiunea socială a românilor și se vor preface în trup din trupul nostru. Până atunci nația însă îi va simți ca pe ceva străin în corpul ei, ca pe un parazit care usucă măduva străvechiului stejar”, *ibidem*

„Adăugim din nou că ni pare rău de acei relativ puțini, chiar dacă s-ar compune din 2-3000, cari s-au identificat cu această țară, și totuși trebuie să se vadă în aceleași condiții de drept public cu imigranții mai proaspeți;(;) dar fiecare poate pricepe că într-o armie străină care se apropie de noi nimeni nu va căuta să deosebească pe puținii amici, ce i-ar putea avea în acea armie. Și evreii sunt o armie economică, o rasă de asociați naturali contra a tot ce nu e evreu.

A doua adresă spune adevărul, că evreii trăiesc în România fără a li se cauza nici cel mai mic rău, căci nu pot fi numite rele decât cele pozitive, iar nicidecum restricțiuni despre care fiecare știe că constituiesc singurul *modus vivendi* ce-l putem avea deocamdată cu seminția evreiască. Dar această adresă – o știm bine – nu va căpăta niciodată iscăliturile **mai tuturor** coreligionarilor din România. Aceasta e o frază ca multe altele din ziarele noastre, cari și ele vorbesc într-una de națiune, de voința națională, pe când fiecare știe în fundul sufletului său că nația românească, cumu-i ea, nici n-a ajuns să-și deschidă ființa sa la soare, ci, exploatată de oameni și de împrejurări, susține cu sudoare[a]-i tot aparatul netrebnic al formelor străine de cultură introduse prin numeroasa clasă de proletari ai condeului cari, îmbrăcându-se în ele fără să le știe înțelesul, își găsește pânea de toate zilele pe care n-ar putea-o găsi prin muncă, căci nu vrea sa muncească”, *ibidem*, pag. 303, 304

De-aceea „noi pretindem ca formele introduse să nu rămână forme goale, coji pentru a juca partizile cu ele, ci să aibă cuprins real. Voim a *conserva* libertăți și instituțiuni prin realizarea lor, prin aplicarea lor sinceră față cu un curent care le discreditează prin abuz și prin ducerea la absurd”, *idem*, *Am văzut cu înlesnire...*, Timpul, 24 februarie 1880, în Opere, vol. XI, Ed. cit., București, 1984, pag. 30

„Nu trebuie uitat fondul, nu trebuie uitat că orice bun de care ne bucurăm în lume e în mare fapta altora și posesiunea lui trebuie răscumpărată printr-un

echivalent de muncă. De aceea e de datoria claselor superioare de-a strânge cât mai multă cultură pentru a ușura munca celor de jos, pentru a le lumina și a le conduce spre binele lor moral și material”, idem, *Și iarăși bat la poartă...*, Timpul, 12 aprilie 1881, în Opere, vol. XII, Ed. cit., București, 1985, pag. 135

⁹ idem, *Nu știm de unde și până unde...*, Timpul, 5 ianuarie 1879, în Opere, vol. X, pag. pag. 165, 166

„Dacă a existat *de facto* o aristocrație română întemeiată pe un drept public cert, ea a încetat de-a exista deodată cu anul 1700, deodată cu căderea domniei naționale. Nici recunoaștem, nici putem recunoaște epocii fanarioților dreptul suveran de-a conferi titluri și demnități, precum nu le-am fi recunoscut-o turcilor, a[i] căror mandatarî în țară erau fanarioții. De-aici se explică repede cădere a prerogativelor politice în secolul nostru, pentru că asemenea prerogative trebuie să răsară dintr-un drept public determinat, iar acest drept public a murit la 1700 și exercitarea lui din partea străinilor se considera ca o uzurpațiune viciată până în sâmburul ei de ilegitimitate”¹⁰.

¹⁰ idem, *«Românul» nu încetează...*, Timpul, 6 februarie 1881, în Opere, vol. XII, pag. 54

„Azi(;) nu mai există nici boierie nici boieri. Precum nu se poate vorbi de monoteiști fără Dumnezeu, de școli fără dascăli și fără elevi, tot așa nu poate fi vorba de boieri fără instituția militară-aristocratică a boieriei. Cu rațiunea ei de-a fi a trebuit să dispară”^{11,12}.

¹¹ Nu întâmplător „domnia străină a început cu desființarea treptată a oștirii”, idem, *În numărul de ieri am arătat...*, Timpul, 26 iulie 1880, în Opere, vol. XI, Ed. cit., București, 1984, pag. 268

¹² idem, *«Românul» nu încetează...*, Timpul, 6 februarie 1881, în Opere, vol. XII, pag. 54

Veneticii „nu erau români”¹³. „Inima lor de străin, fără tradiții hotărâte, fără patrie hotărâtă, fără naționalitate hotărâtă, nu putea să sufere [pe] acei stejari de seculi, pe acei boieri mari, stâlpi ai țării, cum se numeau, neîndoșiți de furtună cu toate vijeliile vremurilor, plecându-se uneori bățăilor neînduratului Dumnezeu, nefrângându-se niciodată! Aceasta este istoria fanarioților, a căror misiune era de-a deșrădăcina și corupe pe boieri”¹⁴.

¹³ idem, *«Românul» ne somează...*, Timpul, 6 martie 1881, în Opere, vol. XII, pag. 95

¹⁴ ibidem

„Pentru ca poporul să-și fi păstrat puterea lui de reacțiune în contra epocii turpitudinilor s-ar fi căzut să nu avem epoca(;) fanarioților¹⁵, (;)care(;) s-au îngrijit a stârpi din rădăcini sentimentul de demnitate națională. Atunci s-a pregătit spiritul public de astăzi”¹⁶.

¹⁵ Atenție!: „Nu există tip de mizerie de caracter și [de] inteligență ca Împărăția bizantină, din momentul în care restul de suflare romană l-a părăsit, încât Babilonia și Asiria, chiar mica Palestină au avut o mai mare influență asupra civilizației decât Împărăția Răsăritului, devenită grecească. Prin ei înșii n-ar fi ajuns niciodată la vreun rol în România, dar au ajuns în calitate de ciraci și de slugi ai turcului”, idem, *Adevărul doare. Pe la 3 martie...*, Timpul, 1 aprilie 1881, în Opere, vol. XII, pag. 122, 123

„Grecii din Bizanț. Numai acolo tatăl scotea ochii fiilor sau îi ucidea ca să se folosească singur de avere, numai acolo fiii scoteau ochii părinților pentru același motiv; la alte popoare nu se întâmplau acestea”, idem, *În discutarea proiectului de maiorat...*, Timpul, 20 decembrie 1879, în Opere, vol. X, pag. 375

„Imperiul Bizantin(;) e cuibul vicleniei, deșertăciunii și corupției în toate”, idem, *Între păreri...*, Curierul de Iași, 10 octombrie 1876, în Opere, vol. IX, pag. 228

„Peste ei vin turcii cari se contagiază de putrefacțiunea acestui imperiu și(;) putrezesc în câteva sute de ani ca de ciumă”, idem, *Manuscrisul Mi-am adus apoi aminte...*, în Opere, vol. XIII, Ed. cit., București, 1985, pag. 352

„Este nevoie să mai amintim istoria specială a românilor ca să arătăm cum că acești oameni și-n al treilea neam încă au otrăvit și otrăvesc viața noastră publică și privată? Când Radu cel Mare, domnul Țării Românești, a(;) adus în țară pe patriarhul grec Nifon, acesta, în loc să-și caute de biserică a început să facă politică, să-și creeze partidă între boieri, să ascută și să învenineze și mai mult dușmănia dintre Dănulești și Drăculești, între descendenții lui Mircea și Dan I. În Moldova, un grec (Despot) strică prin intrigi de curte domnia lui Lăpușneanu Vodă și aduce pe acel zimbru la o adevărată furie și sete de sânge”, idem, *Între păreri...*, Curierul de Iași, 10 octombrie 1876, în Opere, vol. IX, pag. 228

Și, „pentru a caracteriza lapidar această rasă, vom spune că, dacă Orientul ar avea să aleagă(;) între o predominare grecească și una jidovească, cea *jidovească* e de preferat”, ibidem

¹⁶ idem, *Mai alaltăieri...*, Timpul, 19 februarie 1881, în Opere, vol. XII, pag. 74

„Bietul Tudor și cinstitele domnii de boieri mari care au urmat după el, reacțiunea contra fanarioșilor n-a durat decât 30-40 de ani, timp prea scurt pentru ca, prin pârinteasca oblăduire, cum se zicea, și prin bugetele cu baierile pungii legate cu șapte noduri, să poată îndrepta o țară a cărei inimă era stricată. Fanarul de la noi a trebuit să renască mai puternic în vlăstarele rămase în pământul țării(;). Strămoșii au mâncat aguridă și nouă ni se strepezesc dinții”¹⁷.

¹⁷ ibidem

„America dunăreană(;) se mai numește încă în ironie România”¹⁸.

¹⁸ ibidem

„Câțiva franci și câteva masalale împărțite la primărie vor produce oricând simpatiile necesare unui guvern(;) și vor închide gura nemulțumiților”¹⁹. Căci, truditurul: „întreaga organizație a Statului a îngrijit să n-aibă cu ce-și ținea zilele de azi pe mâine”²⁰.

¹⁹ ibidem, pag. 75

²⁰ ibidem

„Credem că ne putem dispensa(;) de venerabilele piei de vițel ale culturii întinse și variate și a ne mulțumi cu cunoștința de țară și oameni și mai cu seamă cu acea calitate ce distinge pe omul de stat înaintea ambițiosului și a curtizanului: cu integritatea și energia caracterului”²¹.

²¹ idem, *Varii în adevăr...*, Timpul, 14 ianuarie 1881, în Opere, vol. XII, pag. 28

„O minte clară și o inimă dreaptă plătesc în viața unui popor mai mult decât o mie din frazele oratorice(;)”^{22,23}.

²² „Principii greșite de es[emplu] pe mâna unor oameni onești sunt mai folositoare decât principii foarte bune în mâinile unor panglicari. Căci adevărul într-un stat nu stă atâta pe *idei* pre cât în *caracter* și sâmburul vital, seriozitatea de caracter și de aspirațiune formează adevărata greutate a unui grup de oameni politici, nu bruma de idei culese de prin cărți”, idem, *Totdauna înaintea unui vot...*, Timpul, 13 ianurie 1880, în Opere, vol. X, pag. 388

„Ideile și principiile sunt cuvinte cari se pot învăța pe de rost, fără ca să fi trecut în suc și sângele celui care le recitează ca pe un rol învățat în teatru. Oare când un actor joacă pe un rege într-o piesă el a devenit rege printr-aceasta sau rămâne același actor sărac asupra căruia iluzia unei ore aruncă splendoarea regalității?”, idem, *Lucru de care trebuie...*, Timpul, 15 mai 1879, în Opere, vol. X, pag. 233

„C-un om care dorește binele statului și numai pe acesta poți discuta, c-un om însă pentru care binele statului e numai un pretext, iar binele lui propriu ținta adevărată nu există discuție, căci cu apetitul nu se discută decât punându-i înainte perspectiva de-a-l îndestula și mai bine”, idem, *Totdauna înaintea unui vot...*, Timpul, 13 ianurie 1880, în Opere, vol. X, pag. 388

„De-aceea nu cată să-ntrebăm ce anume principii profesează cutare și cutare, deși ele au însemnătatea lor, ci cine și cum este. Muncește acest om? Are ceva? A-nvățat carte? E cinstit în daraverile lui? Iată întrebările de căpetenie care în ultima linie hotărăsc cât cântărește un om în bine și în rău – nu însă profesii de credință, tipărite pe-o hârtie răbdătoare, vorbe late și mari, excursiuni prin țările depărtate, cari nu se potrivesc în nici o privire cu țara noastră, verzi și uscate pe cari publicul le ia drept adevăruri profetice și revelațiuni incontestabile”, idem, *Lucru de care trebuie...*, Timpul, 15 mai 1879, în Opere, vol. X, pag. 233

²³ idem, *Varii în adevăr...*, Timpul, 14 ianuarie 1881, în Opere, vol. XII, pag. 27

„Mircea I a domnit de la 1387-1419, adică treizeci și doi de ani”²⁴.

²⁴ idem, *Are haz «Românul»...*, Timpul, 22 ianuarie 1881, în Opere, vol. XII, pag. 40

„Minunea consistă tocmai într-asta că, într-un timp în care Europa toată se bătea în capete, noi am avut norocirea de-a avea dup-olaltă, o dată în Muntenia pe-un Mircea, apoi în Moldova pe Ștefan cel Mare. Acest din urmă era fiul de suflet al lui Mircea; el copilărise la Curtea de Argeș și la Târgoviște, el avea aceeași tendință de-a uni creștinătatea contra Semilunei; c-un cuvânt avea o idee superioară individualității sale”²⁵.

²⁵ *ibidem*

„Tocmai documentele lui Vlad Dracul și Vlad Țepeș conțin numirea a mulțime de boieri, cu rangurile lor, pe când în documentele anterioare, ale lui Mircea, vedem vreo 5-6 nume de botez, neavând însemnată alături nici o demnitate la Curte, ba-n unele hrisoave nu figurează chiar nici un nume de boier. Se pare dar că demnitățile la Curte au luat naștere, după model bizantin, în urma morții lui Mircea: Tocmai sub Vlad Dracul găsim logofeți, spătari, stolnici, paharnici, comiși etc. Se-nțelege, Vodă trăise la Curtea polonă, la cea ungurească, la cea bizantină, la toate pe rând, pe când bătrânul Mircea nu fusese nicăieri din țară afară decât o dată la Brașov, la încheierea unui tractat de alianță cu regele Ungariei”²⁶.

²⁶ *ibidem*, pag. 41

„Veți găsi între boierii lui Vlad Țepeș pe-un Dragomir al lui Manea Udriște, veți găsi pe-un Vintilă Florescul, dar de Caradale (dar de venetici n.n.) nici urmă”²⁷.

²⁷ *ibidem*, pag. 42

„De ambiții sunt mișcate multe naturi superioare, de vânătoare a banului niciuna. E prea adevărat însă că pe ambițioși nu-i poți întroluca așa de lesne, nici-i poți organiza atât de splendid precum Caradalele se organizează, la comandă, în societate de exploatație. Ambițiosul nu vrea să ia din totalitatea sudorii comune, din averea publică o parte fără nici o compensație, fără nici un contraserviciu, ca postulanții și cumularzii; ambițiosul, din contra, e în credința fermă că serviciile pe cari le-ar da el națiunii ar fi echivalente, ar întrece chiar cheltuiala comună. Eroare poate, dar o eroare cel puțin demnă de-un om. Voi nu aveți onoarea de-a vă înșela, voi știți foarte bine că serviciile ce le aduceți societății nu fac doi bani, de vreme ce se soldează cu pagubă, și cu toate acestea nu vi-i rușine să vă creați pentru aceste pretinse servicii retribuțiuni nemaipomenit de mari. Tot ce luați voi în plus peste ceea ce fac în adevăr prețioasele voastre servicii se repărțește asupra locuitorilor Țării, cu atâta se diminuează greutatea pâinii săracului și de-aceea, în urma odioasei dominațiuni a așa-numitelor voastre principii, mizeria se urcă în orașe și la țară, din cauză că pentru munca națională ce vă întreține nu restituiți nici un echivalent”^{28,29}.

²⁸ „Cu toată Constituția liberală, dar mai cu seamă egalitară, suntem mai departe decât oricând de adevărata libertate, mai departe decât oricând de acea elementară facultate a poporului de-a-și fixa singur dările în proporție cu puterile lui: Statul nostru centralizat cere, mereu cere, pentru necesități de lux, pentru necesități factice chiar, și – din pământ, din iarbă verde – banii trebuie să iasă. Aici nu se mai întrebă nimeni dacă vrea sau poate să plătească: *trebuie* să plătească, căci mecanismul din centru îi cere mereu și-n fiecare an cheltuielile se sporesc până la istovirea puterii impozabile a locuitorului”, *idem*, *Laudele pe cari foile guvernamentali...*, Timpul, 5 februarie 1881, în *Opere*, vol. XII, pag. 52

„Se observă o scădere(;) a populației(;), care se urcă în raport direct cu creșterea demoralizării, a ireligiozității și cu întinderea viciilor”, *idem*, *Pe când discutăm...*, Timpul, 21 februarie 1881, în *Opere*, vol. XII, pag. 77

„Rasa română descrește continuu ca număr și degenerază ca constituție fizică”.(*idem*, *Laudele pe cari foile guvernamentali...*, Timpul, 5 februarie 1881, în *Opere*, vol. XII, pag. 52) „Acei cari se sporesc(;) sunt populații consumătoare imigrate”, *ibidem*

„Din punctul de vedere al condițiilor de existență pentru mase putem zice că orice guvern anterior epocii reformelor a fost superior celor următoare, a fost mai ieftin, mai potrivit cu trebuințele însemnate ale unei producțiuni nu tocmai însemnate”, *ibidem*

„În(;) raport dezastruos stau reformele și pretinsele noastre progrese cu scăderea populației”.(*ibidem*) „Plouă reformele toate costând bani”, *ibidem*

„Toate reformele și toate libertățile costă bani. Fiece vorbă pe care un om cuminte ca d[omnul] Sihleanu (pe care un venetic parvenit demnitar n.n.) o rostește, fiece șir ce scrie, deși nu produce nimic, ține bani, deci muncă. Dar orice ban care se ia contribuabilului – și în ce condiții grele și uzurare adesea, căci trebuie să se împrumute ca să plătească dările – orice ban, zicem, se scade din greutatea pâinii săracului, deci din puterea lui musculară, din puțința lui de-a produce. E drept că marile goluri ce se nasc prin scăderea poporului nostru se vor umplea, dar se vor umplea cu străini(;)”, *ibidem*

„Vede oricine pentru folosul cui ne impunem dări, pentru folosul cui ne luptăm și muncim: pentru cei ce ne suplantează”, *ibidem*

„Ar trebui să înceteze odată acel ton de îngâmfare al progresului prospăit când alături de el vedem regresele reale”, *ibidem*, pag. 53

„Se consumă mai mult decât se produce.

De ce însă se consumă mai mult?

Pentru că întregi straturi de naturi catilinare, de ignoranți, de academicieni ai școalelor primare, de unde trăiau până ieri ca vai de ei, participă azi la atotputernicia guvernamentală și exploatează țara după plac.

Dovadă e urcarea bugetului cheltuielilor(;), dovadă încordarea extremă a posibilităților poporului, dovadă mizeria din sate și mortalitatea din orașe(;).

Căci chestiunea nu este dacă s-a înmulțit producțiunea; ea trebuie să se înmulțească cu sporirea consumării. Cestiunea socială, adâncă și dureroasă(;), e dacă s-au înmulțit *numărul producătorilor* și puterea lor de producțiune. Acestea nu s-au înmulțit. Din contra, asupra aceluiași număr de producători s-a așezat o pătură foarte mare de consumatori, pe atât de exigenți pe cât sunt de corupți, și pentru a da acestora lucruri de cari s-ar putea priva, rafinerii, prisoase, se chinuiește un popor întreg până la istovirea puterilor sale. Acesta e marele secret al sărăciei: înmulțirea unor clase de consumatori care nu compensează prin nimic munca producătorilor care-i susține"., idem, *Nu avem din nefericire un serviciu statistic...*, Timpul, 1 august 1880, în Opere, vol. XI, pag. 277

„Într-adevăr, există într-un stat normal, guvernat omenește, o compensație pentru sacrificiile poporului de jos. Partea descărcată de munca fizică a societății își pierde puterea musculară (iritabilitatea), dar câștigă înmiit de mult prin sporirea puterii nervoase (sensibilitate, inteligență).

Arte și științe sunt copile ale luxului, dar sunt o compensațiune. Invențiile tehnologice în toate ramurile vieții(;) supunând puterea unui sclav orb, care nu se revoltă, a naturii, munca fizică a omului devine din ce în ce mai ușoară. Dar avem noi arte și științe? E pătura aceea consumatoare de nulități o clasă de oameni de știință care să compenseze munca(;) din care trăiesc? Precum știm, nu", ibidem

²⁹ idem, *Între variile acuzări*, Timpul, 23 ianuarie 1881, în Opere, vol. XII, pag. 43

De-aceea, „oricât de periculoase ar fi mișcările în adevăr politice, ele pot fi combătute cu succes, pe când ceea ce e mai greu de combătut sunt apetiturile radicale cari pretextează politica, apetituri cari contractează orice principiu și orice atitudine, numai să fie satisfăcute”³⁰.

³⁰ ibidem

„Știe modernul Erodot câte familii erau sub Matei Basarab? 400.000, ceea ce corespunde c-o populație de 2 milioane și mai bine. Bugetul țării era de 700.000 de galbeni³¹, ceea ce ar fi în moneda de azi 8^{1/2} milioane de franci, sumă fabuloasă pentru timpul fanarioților; oștirea era de 100.000 până la 150.000 de oameni³². Paul din Aleppo, martor ocular, spune că țara e foarte des (foarte dens n.n.) populată, populațiune imensă. De la două milioane populația scade sub fanarioți la 175000 suflete”³³.

³¹ „aceasta într-un timp când aurul american nu invadase Europa", idem, *În numărul de ieri am arătat...*, 26 iulie 1880, în Opere, vol. XI, pag. 268

³² „Ei bine, în acel timp Imperiul germanic întreg n-ar fi putut ridica o oaste mai numeroasă; abia marea armie a Spaniei era egală prin număr", ibidem

³³ idem, *Erodot al «Românului» continuă...*, Timpul, 25 ianuarie 1881, în Opere, vol. XII, pag. 45

„Cauza căderii Domniei române(;) e că Dimitrie Cantemir a încheiat cu Petru cel Mare fatalul tratat de alianță de la Lusk și că spătarul Toma Cantacuzin, în contra

voinței Domnului său, a trecut cu călărimea în partea rușilor, a împresurat Brăila, ce era cetate turcească, și a luat-o cu asalt. Brâncoveanu, spăimântat de fapta lui Toma Cantacuzin, se retrage la Târgoviște și se declară neutru. Petru cel Mare voiește să spargă capul trimisului lui Vodă, lucru de care-l împiedică Cantemir.

Nu tăgăduim complicitatea Cantacuzinilor la moartea tragică a Domnului, dar complicitatea boierilor în genere o negăm. Vodă era din nenorocire la București, nu la Târgoviște. Un corp de armată turcesc stătea la Giurgiu, gata să treacă totul prin sabie. Mustafa Aga le declară boierilor că sunt responsabili pentru Brâncoveanu, iar pe negustori îi făcu responsabili pentru boieri.

Cantacuzineștii și-au expiat greu complicitatea lor. E adevărat că urmară pe tron pentru prea puțin timp, dar plătiră cu capetele ambiția lor. De origine din Franța, rămași în urma Cruciatelor în Constantinopol, unde-au ajuns la cele mai înalte demnități, reduși sub turci la treapta de negustori, Cantacuzineștii au pibegit de timpuriu în România. Încuscrindu-se cu familia străveche a Basarabilor, au adus pieirea acesteia și pieirea țării”³⁴.

34
ibidem

„Și oare nu înjosire este când mâinile unor nevrednici turbură până și cenușa unui sfânt cum era Matei Basarab?

Cu ochii lui Paul din Aleppo îl vedem pe bătrânul Domn jucându-se cu copiii de pe stradă și aruncându-le bani din balconul Curții din Târgoviște, cu acești ochi îl vedem în sala cea mare a palatului, cu fața bătrână descoperită și cu ochii închiși, îmbrăcat în haine regale cu nasturi de aur și blănite cu samur, iar de la cap până la picioare un giulgiu subțire de mătase albă c-o mare cruce de aur. Patriarhul Antiohiei – un arab – citea rugăciunile mortuare sub lumina făcliilor mari de ceară. Om care nu știuse altă limbă decât cea românească, om de-o nepilduită vitejie personală și de-un nepilduit patriotism.

Căci iată cuvintele iscălite, ba rostite poate de el:

Se întâmplă de stătură mitropoliți și domnitori țării oameni *străini* nouă, nu cu legea sfântă, ci cu *neamul*, cu *limba* și cu *năravele cele rele*, adică greci; cari, după ce nu se îndurară nici se leneviră *a pune jos obiceiurile cele bune, bătrâne ale țării*, pentru care stricăciune a obiceiurilor curând le fu a aduce și țara la risipire desăvârșită și la pustiire... De care lucru bine venise vremea cuvântului lui David, sfânt proroc și împărat, a-l zicere și noi cu puțințel mai schimbându-l: Doamne, veniți străinii în moșia noastră și-și spurcară mâinile lor cu mite și îndrăzniră vinde și cârciumări sfintele taine și a goni pe *moșneni*, și în trudele și ostenelele lor a băga pe străini”³⁵.

35
ibidem, pag. 45, 46

„Dacă(;) vom fi sau nu siliți a ne pronunța într-un moment dat pentru sfera de putere a unuia dintre marii noștri vecini, iată o chestiune care se poate prezenta conștiinței oricărui om politic și, supusă o dată aparatului gândirii, se-nțelege că trebuie să culmineze sau într-o afirmare sau într-o negare sau, în fine, în renunțarea sceptică de a da de pe acum soluțiune unei cestiuni la care motivele *pro* și *contra* și-ar ținea cumpăna.

Dacă ne-am închipui națiunea întregă concentrată oarecum într-un singur om, într-o singură conștiință individuală, am vedea că în momentele actuale acea conștiință ar fi nedeterminată și turbure.

Să admitem bunăoară că azi ar trăi Mircea I, având asupra lui toată răspunderea situației și toată onoarea succesului, dacă succes ar fi, și că ar fi a doua zi după fatala bătălie de la Nicopole: Domnul ar căuta calea grea și spinoasă pentru a-și mântui neamul țării sale.

Înghesuit între trei mari puteri contrarii ele-nde ele, Ungaria, Polonia și Turcia, espus fără apărare veleităților de predominare a câtorrele, veleități nu numai nedrepte, dar escludându-se una pe alta, am vedea pe Domn ținând cu geloasă temere la o neatarnare atât de bantuită din toate părțile, l-am vedea urmând un sistem de șovăire propriu situației precare și încercând să pară partizan a[[] câtorrei vecini în același timp, pentru a câștiga bunăvoința și încrederea a tustrei. Acest sistem al contrapunerii reciproce și al neutralizării celor trei rivali putea să prezeve până la un grad oarecare țara de absorbirea de către unul din vecini, putea s-o țină deasupra apei oarecum, ca să nu se scufunde, dar asupra Domnului arunca fără îndoială umbra unei politici de fățarnicie și duplicitate și-l espunea la smerire din partea aceluia dintre rivali care se simțea amăgit.

Sarcina de-a reprezenta singur un popor întreg nu mai cade azi asupra nimănuia, nici măcar asupra Domnului (asupra șefului statului n.n.), de vreme ce răspunderea politice esteroare li se cuvine asemenea consiliarilor după vremuri pe cari-i dă ruajul parlamentar. În parantez fie zis împrejurarea aceasta e un mare bine pentru timpul de față, căci generația actuală nu prea pare a cuprinde în nici o parte a ei acel metal rar din care natura se-ndură a turna uneori figuri ca aceea a lui Mircea I”³⁶.

³⁶ idem, «Românul» nu încetează..., Timpul, 6 februarie 1881, în Opere, vol. XII, pag. 53, 54

„Liberalismul de la noi însemnează astăzi domnia prin mase amăgite și reamăgite, căci *mundus vult decipi ergo decipiatur* e parola de guvernământ(;). Lumea vrea să fie amăgită, s-o amăgim dar, își zic confrății și au pentru aceasta o magazie cu fraze cari de cari mai ieftine”³⁷.

³⁷ ibidem, pag. 54, 55

„Țara are nevoie de reînvierea tuturor instinctelor ei morale”^{38,39}.

³⁸ A iubirii de muncă, în primul rând. „Organizația de astăzi a favorizat fuga de muncă; ea a ridicat elemente cari n-au nimic în fruntea statului, ca să trăiască sau să se îmbogățească din averea lui, și toată organizația aceasta a făcut și pe alte clase să crează că numai prin politică poți ajunge ceva! Astfel profesorii de universitate, în loc să-și caute de treabă, fac politică; profesorii de licee și de școale primare asemenea; ingineri, medici, scriitori, muzicanti, actori chiar, toți fac politică pentru a parveni. Și acesta este răul cu desăvârșire mai mare; căci relele actuale ar putea fi trecătoare, dar corupându-se însuși nervul vieții oricărei societăți, iubirea de muncă, nu mai e nici măcar speranță de îndreptare. Armata noastră poate câștiga bătălii(;), un ministru de externe poate conduce politica în afară cu nemaipomenită dibăcie; toate acestea împreună vor forma luxul istoric al existenței noastre, dar acest lux nu va opri discompunerea sângelui nostru social, pieirea noastră prin pieirea muncii”, idem, *Într-un studiu de politică*..., Timpul, 9 decembrie 1878, în Opere, vol. X, pag. 156

³⁹ idem, *Ni se zice...nu afirmăm*..., Timpul, 18 martie 1881, în Opere, vol. XII, pag. 105

„Puțin ne ajută bunul moral al neatarnării naționale când pseudoromânii noștri opun piedici(;) esențiale dezvoltării poporului nostru(;)”⁴⁰. „Între aceste mii de oameni cari n-au nimic, n-au învățat nimic, nu muncesc nimic și cari cu toate acestea vor să

trăiască bine și de-a gata s-a(;) stabilit o adevărată conspirație pentru a zădărnici orice progres real al poporului. O(;) conspirație tăcută, dar puternică și solidară”⁴¹.

Iar pentru a exploata Statul român, „tagmele de «patrioți» își vor da pururea mâna cu străinii”⁴².

⁴⁰ idem, *Foile române din Ardeal...*, Timpul, 13 februarie 1881, în *Opere*, vol. XII, pag. 69

⁴¹ ibidem, pag. 69, 70

⁴² idem, *Sentința Tribunalului...*, Timpul, 14 februarie 1881, în *Opere*, vol. XII, pag. 70

„Administrația înlătură, prin puterea ce i-o dă autoritatea statului, piedicile cari se opun dezvoltării economice și intelectuale a unei țări”⁴³.

⁴³ idem, *Pe când discutăm...*, Timpul, 21 februarie 1881, în *Opere*, vol. XII, pag. 76

„Dar administrația actuală, cu elementele din care e compusă, constituie ea însăși o piedică permanentă a dezvoltării noastre, cu atât mai mare cu cât, în loc de a moraliza, corupe”⁴⁴.

⁴⁴ ibidem

„Nimic nu demoralizează mai mult pe un popor decât erigerea nulității și a lipsei de cultură în titluri de merit.

Încurajarea nulității, erijată în principiu de guvernământ, îi îndeamnă pe cei răi de a uza de orice fel de mijloace numai pentru a izbuti să pună mâna pe stat”⁴⁵.

Se „speră prea mult de la răspândirea instrucției în popor. Cauza răului e mult mai adâncă, e etnică”^{46,47}.

⁴⁵ idem, *Răspunzând la discursul domnului Maiorescu...*, Timpul, 20 martie 1881, în *Opere*, vol. XII, pag. 107

⁴⁶ „Un popor bătrân și unul tânăr sunt două ramuri din copacul omenirii, dar cari s-au despărțit de mult și s-au deosebit de mult. Vai de poporul tânăr, cu instincte generoase, cu inteligența mlădioasă și primitoare de adevăr, când vine în atingere cu uscăturile omenirii, cu resturi de popoare vechi cari au trecut prin toate mizeriile unei civilizații stinse, cu acele resturi în cari vertebre și cranii sunt osificate și condamnate la o anume formă, resturi intelectual sterpe, fizic decăzute, moralicește slabe și fără caracter. Toată viața publică a poporului tânăr se viciază, moralitatea lui decade, inteligența lui sărăcește și se usucă. Nu e nici un pericol pentru români de-a-și asimila rase tinere de orice origine ar fi, dar [este] un pericol mare de-a asimila rase bătrâne, cari au trecut prin o înaltă civilizație și prin mare corupție, și cari în decursul vieții lor și-au pierdut pe de-a pururi zestrea sănătății fizice și morale.

Și cum să nu fie așa? Plebea aceasta e recrutată [, de exemplu,] din Bizanț, din Împărăția grecească a Răsăritului: Trebuie să-și reprezinte cineva istoria acestei împărății, mia de ani de crime scârboase, de mizerii, de demagogie, trebuie să-și aducă aminte că era împărăția în care tații își desvirginau fiicele, copilul scotea ochii părintelui, părintele copilului, în care căsătoria era o batjocură, în care suflet și trup erau venale și atunci va vedea că niște cauze cari au durat o mie de ani nu e cu putință să nu se fi întrupat, să nu se fi materializat în rasa de oameni cari trăia acolo. Legea cauzalității e absolută; ceea ce s-a petrecut ca cauză o mie de ani în Bizanț și până azi a trebuit să treacă în organizarea fizică și morală a acestui neam, s-a încluibat în privirea vicleană, chiorâșă și mioapă, în fizionomia de capră, în înclinarea de-a avea cocoasă. Cu viclenia din privire corespunde daltonismul intelectual pentru orice bun moral, fie onoare, fie demnitate, fie adevăr; cu înclinarea cocoasei fizice

corespunde cocoșa morală. Căci cine nu minte niciodată e natura”, idem, *Materialuri etnologice privind în parte și pe d[omnul] Nicu Xenopolos, critic literar de la «Pseudo-Românul»...*, Timpul, 8 aprilie 1882, în *Opere*, vol. XIII, pag. 97

„Această opinie nu este numai a mea. Vestitul etnograf francez Lejean contestă acestei rase orice putință de onestitate, iar un autor modern vorbește astfel despre ea:

Grecul nu se bucură în România de nume bun. Oamenii avuți dintre ei sunt aproape fără excepție jucători de cărți și de o completă imoralitate sexuală; ceea ce le dă oarecare aparență de oameni de societate este politețea lor prospăită. Din clasele de jos ale acestui popor se recrutează în România cei mai mulți escroci, pungăși, hoți și ucigași.

Cât despre *funcționarul grec*, la el totul e de vânzare pentru bani și sperjurul nu e pentru el o faptă condamnată. Dacă evreilor poloni (evreilor *din Polonia n.n.*) cată să li se conteste orice morală, grecului trebuie să i se conteste și mai mult încă, căci nu cred ca neogrecul să afle în dicționarul său vorba moralitate. Atacuri nocturne și hoții la drumul mare se comit mai cu seamă de acești oameni și, fiindcă cei mai mulți advocați sunt asemenea greci, nu se descopere în genere nimic sau, dacă se și descopere, i se dă drumul hoțului să fugă sau se achitează, pretextându-se că nu se poate proba nimic în privire-i.

Grecul începe cu lada de portocale ce le precupește și încetează prin a fi dublu și triplu milionar. În acest timp *conștiința nu joacă la el nici un rol*; el devine evlavios abia după ce averea e pusă bine în lada de fier. Pentru a câștiga această avere, el nu se sfiește de nici un mijloc și oricare-i permis după opinia lui, moral sau imoral, onest sau malonest, drept sau criminal. (V. R. Henke, *Rumänen*, pag. 37, 38)”, *ibidem*

⁴⁷ idem, *Ziarele franceze...*, Timpul, 22 martie 1881, în *Opere*, vol. XII, pag. 109

„E absolut necuviincios ca(;) veniturile⁴⁸ de ieri alaltăieri să pretindă a determina funcțiunile vitale, viitorul poporului românesc chiar^{49,50}”.

⁴⁸ „România a devenit mlaștina de scurgere pentru tot ce e moralicește și economicește nesănătos dincolo de granițe, pentru tot ce fuge de muncă, pentru tot ce se simte urmărit de înrolarea în armată, de poliție și de justiția penală”, idem, *Nenorocitele astea de țări...*, Timpul, 22 ianuarie 1880, în *Opere*, vol. X, pag. 393

⁴⁹ „Superficială idee de stat și de oameni își face acela care crede că prin legi decretate se pot șterge într-o bună dimineață rezultate istorice grămădite în curs de veacuri. Chinezii sau negrii din America nu se schimbă printr-un proiect de lege în rasă anglosaxonă chiar dacă ar vorbi englezeasca americană, pe care negrii bunăoară o și vorbesc”, idem, *O cestiune mai mult caracteristică...*, Timpul, 24 februarie 1879, în *Opere*, vol. X, pag. 196

„În mod precis abia se poate arăta ce lipsește acelor indivizi pe cari geograficește, și pentru că ei o spun, îi numim români. Le lipsește simțul *istoric*, ei se țin de nația românească prin împrejurarea că s-au născut pe cutare bucată de pământ, nu prin limbă, obiceiuri sau manieră de a vedea”, idem, *Batrânii și tinerii*, Timpul, 14 decembrie 1877, în *Opere*, vol. X, pag. 24

Iar „cosmopolitismul e o *simulațiune* și nimic alta, el n-a fost niciodată un adevăr. Străinii care au interese personale în Țara Românească de es., vor *simula* totdeauna cosmopolitismul, pentru că, declarându-și adevăratele lor simțiri, ar putea să periclitizeze interesele lor individuale”, idem, *Manuscrisul Din ședințele Societății România Jună. Naționaliștii și Cosmopoliții*, în *Opere*, vol. IX, pag. 457

Ceea ce nu-i împiedică prin nimic ca, din rațiuni tactice, să se autopezinte «români»: „Cine va face lista funcționarilor mai cu seamă înalți, a pensionarilor, a deputaților, a arendașilor bunurilor publice și [a celor] private, c-un cuvânt a tot ce reprezintă circulațiunea și reglementarea vieții generale a țării, va observa cu înlesnire că frânele stăpânirii reale a[u] scăpat din mâna elementului autohton și istoric și a[u] încăput pe mâini străine. Dar acest din urmă element, această

formațiune(;) se pretinde română? Neapărat se pretinde, căci altminterea n-ar avea pretext să stăpânească”. idem, «Românul» a contractat năravul..., *Timpul*, 29 iulie 1881, în *Opere*, vol. XII, pag. 267

„Popor, națiune e complexul de clase sociale al unor oameni de aceeași origine etnică. Proprietarul mare, țăranul, negustorul, breslașul sunt în același mod popor; nimeni dintre aceștia nu e mai mult ori mai puțin *popor* decât fiecare dintre ei”, idem, *Un cenușar român...*, *Timpul*, 8 aprilie 1879, în *Opere*, vol. X, pag. 215

50

idem, Manuscrisul *Omenia omenie cere și cinstea cinste!*, în *Opere*, vol. X, pag. 677

„România e îmbolnăvită de acest virus de malonestitate și pehlivănie, băgat în trupul ei prin introducerea acestor oameni în afacerile publice, și numai învingerea caracterului și rasei naționale poate să ne scoată din amețeala intelectuală și decăderea morală în care am căzut”⁵¹.

51

ibidem

„Dar există o latură și mai gravă a lucrului într-un stat în care nu există măsură pentru merit, în care, din contra, merit și știință sunt cauze de persecuțiune din partea demagogiei ignorante și lacome⁵² (;), spiritele tinere cari s-au născut cu o coardă mai energică de percepțiune și voință, am putea zice naturile alese, pierd încrederea în organizarea societății și înclină a adopta ca ale lor niște idei de destrucțiune cari cuprind în ele nimicirea oricărui stat”⁵³.

52

„De acolo pizma cumplită pe care o nutresc aceste nulități pentru orice scântee de merit adevărat și goana înverșunată asupra elementelor intelectuale sănătoase ale țării, pentru că, în momentul în care [prin ele - prin elementele sănătoase -] s-ar desmetici [țara] din beția lor de cuvinte, s-ar mântui domnia demagogilor.

Într-adevăr, cum li s-ar deschide oamenilor ochii când unul le-ar zice: Ia stați oameni buni! Voi plătiți profesori cari nici nu vă învață copiii, nici carte știu; plătiți judecători nedreți și administratori cari vă fură, căci niciunui dintr-înșii nu-i ajunge leafa. Și aceștia vă ameteșc cu vorbe și vă îmbată cu apă rece”.(idem, *Actualitatea...*, *Timpul*, 11 decembrie 1877, în *Opere*, vol. X, pag. 19,20) „Apoi ei toți(;) își fac mendrele și vă sărăcesc, creându-și locuri și locușoare, deputății, primării, comisii și multe altele pe care voi le plătiți peșin, pe când ei nu vă dau nimic, absolut nimic în schimb, ci din contră vă mai și dezbracă, după ce voi i-ați înțolit. N-ar fi mai bine ca să stăpânească cei ce n-au nevoie de averile voastre, având pe ale lor proprii? Sau cel puțin oameni care, prin mintea lor bine așezată, vă plătesc ce voi cheltuiți cu dânșii?

De aceea alungați turma acestor netrebniți cari nu muncesc nimic și n-au nimic și vor să trăiască ca oamenii cei mai bogați, nu știu nimic și vor să vă învețe copiii, n-au destulă minte pentru a se economisi pe sine și voiesc să vă iconomisească pe voi toți”, ibidem, pag. 20

Dar, „acum, cumu-i omul, de se gândește mai întâi la sine, el nu vede legătura în care stau toate lucrurile cu munca și punga lui, nu vede că toți liberalii (că toți demagogii n.n.) nu speculează decât să trăiască de la dânșul, pentru că n-au nimic și nu știu nimic, ci crede ce-i spun gazetele, cari ies ca ciupercile asupra alegerilor, în tipografia jidovești, tipărite pe datorie, și astfel omul, besmeticit, alege cinstitele obraze propuse și se-njgheabă Camera(;)”, idem, *Ilustrații administrative...*, *Timpul*, 18 decembrie 1877, în *Opere*, vol. X, pag. 27

„Gazetele(;) sunt făcute pentru a trezi patimile societății și a crea în public atmosfera ce-i trebuie guvernului sau adversarilor săi spre a inaugura suirea unora și coborârea altora; (;) presa (mass-media n.n.) nu-i mai mult decât o fabrică de fraze cu care fățarnicie omenească îmbracă interese străine de interesul adevărat al poporului”, idem, *Frază și adevăr*, *Timpul*, 23 decembrie 1877, în *Opere*, vol. X, pag. 30

„Pentru amăgirea celor simpli se întrebuițează protestațiile sentimentale de patriotism, naționalism, emancipare economică; pentru încurcarea judecății profanilor

se clădește un labirint de cifre și fraze pseudoștiințifice, fără cap și fără coadă, în care nu se vede exprimată clar nici o idee cumsecade, dar din al căror întreg reiese intenția guvernului vătămătoare intereselor Statului”, idem, *Mai toate ziarele oficioase...*, Timpul, 16 noiembrie 1879, în *Opere*, vol. X, pag. 354)

Și cum „legea fizică a inerției își are analogia sa în(;) lenea intelectuală a cititorilor de gazete(;), oamenii se măgulesc a fi gândit singuri și a se fi convins când ei n-au fost decât amăgiți pe neștiute de către niște șarlatani politici”, idem, *Calumniare audacter...*, Timpul, 25 iulie 1880, în *Opere*, vol. XI, pag. 265

53 idem, *Răspunzând la discursul domnului Maiorescu...*, Timpul, 20 martie 1881, în *Opere*, vol. XII, pag. 107

„O politică care ar avea de scop a reda elementelor istorice ale țării partea ce li se cuvine în dirigerea afacerilor publice ar face să dispară toți patrioții improvizați”⁵⁴.

54 idem, *Ziarele franceze...*, Timpul, 22 martie 1881, în *Opere*, vol. XII, pag. 110

„Ceea ce am dori să se stabilească în convingerea poporului românesc e că, departe de a ne putea juca cu puterile noastre vii și departe de a ne fi permis să le risipim, noi n-avem vreun prisos de puteri nici chiar pentru întreținerea vieții normale a statului român și că trebuie să fim zgârșiți cu puținul ce-l avem. Convingerea(;) că suntem economicește săraci și ca popor relativ slabi ne va face cruțători cu banul și cu sângele nostru; ne va face să cunoaștem că armata noastră nu există pentru a apăra creștinătatea amenințată (nu există pentru a interveni cine-știe-unde pe glob n.n.), ci pentru a ne apăra pe noi înșine; că veniturile statului nu sunt pentru a hrăni clase numeroase de paraziți, ci pentru a ține în regulă viața statului prin organe serioase și cu știință de carte și, în fine, că întreg organismul nostru [social] trebuie simplificat în măsură cu simplele trebuințe ale unui popor sărac”⁵⁵.

55 idem, *E ciudat că tocmai noi...*, Timpul, 27 septembrie 1878, în *Opere*, vol. X, pag. 126

„Veșnica tutelă exercitată asupra claselor de jos le dă într-adevăr pâinea de toate zilele, dar le lipsește de energie individuală, le face indolente.

Pe de altă parte sistemul libertății, totodată al individualismului, cuprinde primejdii și mai mari. El prefăce viața într-o luptă de exploatare reciprocă, care poate ajunge la disoluțiunea completă a statului”⁵⁶.

56 idem, *Spiritul public modern*, Timpul, 8 noiembrie 1878, în *Opere*, vol. X, pag. 148

„Între aceste două extreme e(;) meșteșugul adevăratei politice. A împreuna exigențele existenței neapărate a statului cu exigențele libertății individuale, a nu permite ca asociații de indivizi răpitori să facă din stat o unealtă a lor și a nu lăsa pe de altă parte ca statul impersonal să lege cu totul mâinile individului, asta e problema(;)”⁵⁷.

57 ibidem

„Suntem(;) liberali în toată puterea cuvântului, dar nu înțelegem ca cineva, exploatand ideile liberale, amăgind mulțimea, promițându-i munți de aur și râuri de lapte fără muncă, să ajungă în fine a exploata acea mulțime chiar și a o conduce din rău în mai rău”⁵⁸.

⁵⁸ idem, *Credem că destul am vorbit...*, Timpul, 9 ianuarie 1879, în *Opere*, vol. X, pag. 168

„Neputința de-a spune minciuni, de-a face promisiuni deșerte, deși prin ele mulțimea se amăgește(;), e o virtute care-ngreuiază calea în loc de-a o netezi, căci poporul crede lesne celor ce-l amăgesc, e lesne de măgulit de lingușirile demagogilor și se lasă dezbrăcat de cel ce-i aruncă o frază frumoasă și-l numește la tot momentul suveran, generos, mare, neîntrecut, unic pe fața Pământului”⁵⁹.

⁵⁹ *ibidem*

„De ce mulțimea e lesne crezătoare...? Nu e tocmai greu de explicat. Ea uită zicala: *Să nu dea Dumnezeu omului atâta cât poate purta* și, pentru a scăpa de suferințe actuale, relativ mici, face orice i s-ar cere, necunoscând că din ceea ce face ar putea rezulta ceva și mai rău. Din nefericire nevoia e tovarășa oamenilor, a tuturor oamenilor, deși în alte proporții și-n altă măsură. Numai unul e în stare să judece dacă cutare sau cutare schimbare i-ar putea-o alina, iar alții nu sunt în stare”⁶⁰.

⁶⁰ *ibidem*, pag. 169

„Contra acestui rău al credinței ușoare a mulțimii există un remediu, un singur remediu, pe care binevoitoarea natură l-a dat, și acest dar neprețuit e deosebirea între oameni. A umplut Dumnezeu lumea cu ce-a putut, dar a mai făcut și deosebiri; sunt legile și instituțiile pentru toți d-opotrivă, dar niciodată egalitatea legală nu va șterge inegalitatea înăscută sau pe cea câștigată cu muncă.

Clasele avute și culte se amăgesc o dată, de două ori, nu pururea”⁶¹.

⁶¹ *ibidem*, pag. 168

„Odată ce virusul personificat prin lepădături(;), lipsite de iubire de adevăr și [de] curaj, a intrat în organismul viu al unui popor, nu mai poate fi vorba de aristocrație istorică ea rămâne un ideal de invidiat⁶², pe care puține popoare l-au atins în curăția lui și de care alte popoare, a căror viață a fost coruptă prin demagogie sau prin despotism, cată să renunțe pentru secole înainte, dacă nu pentru totdeauna.

Există în adevăr familii istorice în țară; numele lor e format în genere după numele vreunui munte din Carpați.

Dar, sub domnia unui regim de ereditate care avea în vedere împărțirea averilor, în cursul timpului ele n-au putut păstra nici o avere destul de mare, nici o influență politică covârșitoare pentru a fi ceea ce au fost baronii pentru Anglia, patricianii pentru Roma sau pentru Veneția. De aceea am repetat de-atâtea ori că(;), reacție în sensul adevărat al cuvântului, reacție ca încercare a unei reconstrucțiuni istorice anterioare fanariotismului, nu mai e cu putință în România și nu suntem utopiști pentru a cere ceea ce n-ar fi cu putință nici pentru Dumnezeu din ceruri”⁶³.

⁶² Fiindcă „aristocrația adevărată(;), are un mare și esențial rol în viața unui popor. Dar pentru a fi adevărată îi trebuie anume condiții de existență, și mai cu seamă trei, fără de cari ea cată a fi privită ca uzurpațiune. Se cere să fie istorică, puțin numeroasă, în posesiune de mari bunuri imobiliare.

Sub *istorică* înțelegem că trebuie să fi răsărit din dreptul public propriu al unui popor și câștigată prin merite pentru el. e preferabil ca aceste merite să se datorească caracterului mai mult decât inteligenței. Căci un caracter drept, viteaz și generos se moștenește și e o mare calitate politică, pe când inteligența se poate recruta din tot ce produce mai bun o generație, ea e aliata naturală a acestor caractere, dar din nefericire nu se moștenește cu atâta siguranță.

Apoi aristocrația trebuie să fie puțin numeroasă, pentru ca alături de ea să aibă loc meritele personale din orice generație; în fine trebuie să fie în posesiune de mari bunuri imobiliare pentru că asemenea bunuri nu sunt supuse pericolului pierderii, îl fac pe om neatârnat de jocul banului și-l pun în legătură cu brazda și cu populațiunea istorică a țării”, idem, *A discuta cu ignoranța...*, Timpul, 26 aprilie 1881, în Opere, vol. XII, pag. 149, 150

„Nici când, dar absolut nicicând n-a existat rivalitate între aristocrația de naștere și aristocrația intelectuală; dar amundouă acestea au aflat adesea un dușman în aristocrația averii mobiliare, a banului. Posesiunea acestuia se datorește unei mișcări universale, cosmopolite a bunurilor; întâmplarea și adeseori calități rele favorizează câștigarea lui; oamenii pe cari el îi ridică n-au nevoie de nici una din laturile care dau mărime ființei omenești, nici de caracter, nici de inteligență”, ibidem, pag. 150

63 idem, *Să discutăm cu «Românul»...*, Timpul, 6 mai 1881, în Opere, vol. XII, pag. 159

„Nici(;) [măcar] n-am gândit vreodată de-a propune”⁶⁴ „pentru țara noastră”⁶⁵ „un sistem care să învieze veacul al XVII-lea, epoca lui Matei Basarab”⁶⁶.

64 ibidem

65 ibidem

66 ibidem

„Cu toate acestea oricine va voi să definească marele mister al existenței va vedea că el constă în înmprospătarea continuă a fondului și păstrarea formelor. Forme vechi, dar spirit pururi nou. Astfel vedem cum Anglia, care stă în toate celea în fruntea civilizației, păstrează și astăzi vechile sale forme istorice, pururea reînprospătate de spiritul modern, de munca modernă. De aceea o și vedem rămânând ca granitul, măreață și sigură în valurile adâncilor mișcări sociale de cari statele continentale se cutremură”⁶⁷.

67 ibidem, pag. 159, 160

„Dar se înțelege că nici prin gând nu ne trece a admite că aristocrația istorică(;) se poate improviza și că putem scoate din pământ oasele Basarabilor spre a le da o nouă viață”⁶⁸.

68 ibidem, pag. 160

„În țara noastră(;) e de ajuns dacă(;) se asigură înaintarea meritului și a muncii(;) e destul atâta, și numai pentru atâta se cere reorganizarea socială”⁶⁹.

69 ibidem

„Nu suntem(;) contra nici unei libertăți, oricare ar fi aceea, întru [atât] cât ea e compatibilă cu existența statului nostru ca stat național-românesc și întru [atât] cât s-adaptează în mod natural cu progresele reale făcute de noi până acum”⁷⁰.

⁷⁰ idem, *Caracterul obștesc al luptelor...*, Timpul, 7 august 1879, în *Opere*, vol. X, pag. 308

„Numai pe terenul acesta găsim că o discuție e cu putință. Cine susține însă ca absolute și neînlăturabile principiile a căror aplicare ar fi echivalentă cu sacrificarea [vre]unui interes național acela nu poate fi omul nostru”⁷¹.

⁷¹ „Cel care respectă caracterul propriu și libertatea de manifestare a oricărui alt geniu național, contractează prin aceasta el însuși dreptul de a fi respectat în toate ale sale”, idem, *Ședința Adunării de vineri...*, Timpul, 26 ianuarie 1882, în *Opere*, vol. XIII, pag. 40, 41

„(;)Putem afirma(;) , cu istoria în mână, (;)că Domnii pământeni erau Domnii rasei române, erau duci ai neamului românesc. Ca atari ei erau solidari cu rasa română și pururi gata a-și pune capul la mijloc pentru drepturile acestei individualități etnice. (;)Însă(;) în [h]otelul intitulat "România" espresia etnologică e prea mult de[s]considerată în favorul espresiei geografice, fie aceasta locuită de orișicine. Aceasta e atât de adevărat pentru trecut încât pururi se deosibează rasa pământeană de rasele străine(;) . Nu doar că românii ar fi fost vreodată netoleranți. Dar ceea ce voiau să păstreze aici era caracterul lor național, exprimat în limbă, în datini, în legi”.(ibidem, pag. 40) „Era nouă a României este aceea în care elementele vechi și naționale ale țării au fost în parte suplantate de elemente, nu zicem [toate] stricătioase, dar în orice caz de o ocultă noutate”.(ibidem) „Nu zicem ca sub cerul acestei țări să nu trăiască și să nu înflorească oricâți oameni de altă origine. Dar ceea ce credem, întemeiați pe vorbele bătrânului Matei Basarab, e că țara este, în linia întâia, elementul național și că e scris în cartea veacurilor ca acest element să determine soarta și caracterul acestui stat”, ibidem

Așteptăm dar ca, pe multe terenuri ale vieții publice, spiritele oneste, de orice opinii s-ar fi ținut pân-acum, să simtă nevoia unei reacțiuni sănătoase și conforme cu trebuințele actuale ale țării, așa că reacționar va fi un titlu de merit chiar pentru mulți din aceia cari până azi dădeau acestui cuvânt senzual reînvierii privilegiilor și feudalității. Reacțiunea noastră se întemeiază pe convingerea că țara nu mai poate merge cu această organizare(;) favorabilă(;) reputațiilor uzurpate, fără de pericolul de-a înceta să fie țară *românească*, pe convingerea în fine că statul e asemenea un product al naturii, care are legile [sale] organice după care trăiește, și că dacă se introduce o legislație artificială în locul celei care s-ar fi potrivit și ar fi rezultat din stadiul organic al lui, arbitrariul unei asemenea substituțiuni se traduce în crize acute ce pot pune capăt existenței noastre chiar”⁷².

⁷² idem, *Caracterul obștesc al luptelor...*, Timpul, 7 august 1879, în *Opere*, vol. X, pag. 308

„Ne temem(;) ca nația cosmopolită(;) să nu biruiască pe adevărata nație românească.

Nu cu fraze și măguliri, nu cu garde naționale de florile mărilor se iubește și se crește nația adevărată.

Noi o iubim așa cum este, cum a făcut-o Dumnezeu, cum a ajuns prin suferințele seculare până în zilele noastre. O iubim *sans phrases*”⁷³. „Dar o iubim fără a-i cere nimic în schimb, nici chiar încrederea ei, atât de lesne de indus în eroare, nici chiar iubirea, înădită azi la lucruri străine și la oameni străini. Și chiar dacă amintirea noastră ar pieri în umbra vremilor și s-ar șterge din memoria tuturor, tot pe aceeași cale a conservării naționalității și țării vom stărui, fără a face în

această supremă privire nici o concesie primejdioasă ideilor veacului. Cine în această privire nu e pentru noi e contra noastră^{74,75}.

⁷³ idem, *De ceea ce ne temem...*, Timpul, 27 mai 1879, în *Opere*, vol. X, pag. 260

⁷⁴ Fiindcă, da!, „ce să vă spun? Iubesc acest popor bun, blând, omenos, pe spatele căruia diplomații croiesc carte și rezbele, zugrăvesc împărății despre care lui neci prin gând nu-i trece, iubesc acest popor care nu servește decât de catalici tuturor aceluia ce se-nalță la putere, popor nenorocit care geme sub mărăția tuturor palatelor de gheață ce i le așezăm pe umeri.

Pe fruntea lui străinii scriu conspirațiuni și alianțe(;) pe seama lui se croiesc revoluțiuni grandioase(;) a căror fală o duc vro trei indivizi, a căror martiriu și dezonori le ducе poporul sărmanul”, *Manuscrisul Ce să vă spun? Iubesc acest popor...*, în *Opere*, vol. IX, pag. 488

⁷⁵ idem, *De ceea ce ne temem...*, Timpul, 27 mai 1879, în *Opere*, vol. X, pag. 260

„Dacă tendențele și ideile noastre se pot numi reacționare, epitet cu care ne gratifică adversarii noștri, această reacțiune noi n-o admitem decât în înțelesul ce i-l dă fiziologia, reacțiunea unui corp capabil de a redeveni sănătos contra influențelor stricăcioase ale elementelor străine introduse înlăuntrul său”⁷⁶.

⁷⁶ idem, *Esprimată în termenii cei mai generali...*, Timpul, 17 august 1879, în *Opere*, vol. X, pag. 315

A handwritten signature in black ink, reading "Mihai Eminescu". The signature is written in a cursive, flowing style with a long horizontal line extending to the right from the end of the name.

Bibliografie MIHAI EMINESCU

Opere, volumul IX, PUBLICISTICĂ,

1870-1877, *Albina, Familia, Federațiunea, Convorbiri Literare, Curierul de Iași*, Studiu introductiv de Alexandru Oprea, cu 68 de reproduceri după manuscrise și publicații, Ediție critică întemeiată de Perpessicius, Editura Academiei Române, București, 1980

Opere, volumul X, PUBLICISTICĂ,

1 noiembrie 1877 – 15 februarie 1880, *Timpul*, cu 16 reproduceri după manuscrise și publicații, Ediție critică întemeiată de Perpessicius, Editura Academiei Române, București, 1989

Opere, volumul XI, PUBLICISTICĂ,

1 februarie 1880 – 31 decembrie 1880, *Timpul*, cu 27 de reproduceri după manuscrise și publicații, Ediție critică întemeiată de Perpessicius, Editura Academiei Române, București, 1984

Opere, volumul XII, PUBLICISTICĂ,

1 ianuarie 1881 – 31 decembrie 1881, *Timpul*, cu 28 de reproduceri după manuscrise și publicații, Ediție critică întemeiată de Perpessicius, Editura Academiei Române, București, 1985

Opere, volumul XIII, PUBLICISTICĂ,

1882 – 1883, 1888 – 1889, *Timpul, România Liberă, Fântâna Blanduziei*, cu 64 de reproduceri după manuscrise și publicații, Ediție critică întemeiată de Perpessicius, Editura Academiei Române, București, 1989

----- * * -----

„Ieri versurile: «Cine-a îndrăgit străinii, mâncaia-r inima câinii», puteau părea unora dintre noi, drept șovinism și exagerare, derogare de la umanitate și contrazicere a poruncilor aduse de Mântuitorul. Azi însă, după ce am văzut și am suferit pe propria carne ceea ce fac, în viața lor de toate zilele, tocmai neamurile care predică umanitarismul și cosmopolitismul, și mai ales după ce ne dăm seama că răul din omenire (decăderea morală și exploatarea omului de către om) se datorește tocmai perversității de a ataca legile naționalismului în exterior și a le aplica cu habotnicie și suprem egoism *acasă*, calea spre înțelegerea mărturisirilor și profețiilor de la *Timpul* ni-i mult mai deschisă. Iar versurile citate mai sus, nu ne par deloc neomenoase și rănind adevărul. Ci din contră, ele pun blestem pe cei ce calcă lumina-n picioare, pentru că străinismul se confundă, pe planul mare, cu păcatul, cu introducerea microbilor ucigători în organismele sănătoase. Și cine favorizează pe străin, trădează sănătatea, lumina. Îl batjocorește pe Dumnezeu. Îi aruncă cu noroi și întuneric în obraz(;)»

Neamurile care fac atâta caz de umanitate și ne acuză pe noi de huliganism când îndrăznim să ne scuturăm gâtul din jugul străin, merg la ele *acasă*, în sânul comunității lor sociale, spirituale și politice, tocmai pe adevărurile formulate și sfințite de tatăl poeziei românești. Pe legile ordinii naturale. Pe poruncile ethosului național.(;)

Neamul care a țipat umanitatea cu obrăznicie de măscărici, la toate răscrucile planetei, și-a întemeiat acum o *Patrie*. Israelul. Ovreei care nu l-au scos pe Eminescu din *nebulul* și *huliganul gândirii*, îi aplică acum doctrina în Pământul Palestinei.

Ce vom face noi? Vom asculta de cutare Nuhăm, bolborosind fraze șiret ticluite «ce din coadă au să sune», ori ne vom pune, credincioși, fruntea sub patrafirul marelui patriarh al gândirii românești de totdeauna și vom purta neînfricați, precum strămoșii noștri traci, steagurile mării românești, peste prigoane și morminte, spre un Rarău al unei sfinte noastre împliniri?!”*

*Vasile Postecă, *Destinul imperial al românilor. Dumnezeu, Neamul, Omul*, Editura Criterion Publishing, Norcross, GA, U.S.A., f.a., pag. 58, 59

